

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta humanitních studií

Imigrace do Evropy v roce 2015: Deskripce a analýza

Bakalářská práce

Libuše Trávníčková

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Karel Černý, Ph.D.

Praha, 2017

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 30.6.2017

..... podpis

Poděkování:

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Karlovi Černému, Ph.D. za trpělivost a odborné vedení, které mi pomohlo k dokončení této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Magdaléně Šťovíčkové Jantulové za ochotnou pomoc při psaní analytické části, a v neposlední řadě patří velký dík mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

Obsah

1. Úvod	5
2. Teorie migrace	6
3. Historie migrace	10
3.1 Historie evropské migrace	10
3.2 Historie migrace v ČR.....	11
4. Zdrojové země migrantů	13
4.1 Sýrie	14
4.2 Irák.....	16
5. Islámský stát	19
6. Diskurz a kritická diskurzivní analýza.....	21
6.1. Kritická diskurzivní analýza.....	22
6.2 Metodologie	23
7. Analytická část.....	24
7.1 Lingvistická analýza.....	37
7.3 Ideologický přesah.....	39
8. Souhrn analytické části.....	40
9. Závěr	41
10. Použitá literatura.....	44

1. Úvod

Migrační krize byla, a stále je, jedním z hlavních témat poslední doby. Tisíce a tisíce uprchlíků se snaží za každou cenu dostat pryč ze své rodné země a Evropa, díky své blízkosti, je jejich primární cíl. Ovšem ne všechny země jsou ochotny tyto migranty přijímat, a to z několika důvodů. Jedním z nich je kulturní odlišnost, v Evropě převládá křesťanství a ateismus, kdežto uprchlíci s sebou přinášejí islám, který je obecně považovaný za velmi striktní náboženství s výraznými genderovými nerovnostmi. Dalším důvodem bývá strach o bezpečnost. Islámské země jsou často rodišti radikálních teroristických skupin a občané Evropy se bojí přestrojených teroristů, kteří by se mohli do Evropy dostat spolu s uprchlíky. Alespoň tak se o tomto tématu většinou mluví a přemýšlí.

Ovšem Afrika je zmítána válkami, které mnohým sebraly domov a rodinu. Lidé nemají co jíst, jsou unášeni, ženy prodávány jako otrokyně, nemluví o ztrátách na životech mezi civilním obyvatelstvem. Takto zoufalí se za své poslední peníze odevzdají do rukou převaděčů, v naději na lepší život jinde.

Cílem mé bakalářské práce bude zjistit, jaký mediální obraz o migrační krizi vytvářel největší český on-line zpravodajský deník novinky.cz

V první části bakalářské práce, v teoretické části, nejprve představím teorii migrace, aby bylo jasné, jaký má migrace dopad, jak vzniká a jak ovlivňuje domorodé obyvatelstvo. Dále stručně popíši historii migrace v Evropě a v další kapitole se zaměřím na historii migrace v České republice. Poté uvedu čtenáře do kontextu toho, co se reálně děje, představím země, ze kterých uprchlíci přicházejí a zvláštní pozornost věnuji Iráku a Sýrii (jedny z hlavních zdrojových zemí). Tyto země jsem vybrala z několika důvodů – v Iráku je terorismus velmi rozšířený, v minulosti byl spojován hlavně s al-Káidou, dnes mnoho měst okupuje Islámský stát, vládne mu zkorumpovaná vláda a je zde silná rivalita mezi sunnity a šííty. V Sýrii v roce 2011 propukla občanská válka, kterou se nepodařilo zastavit ani mezinárodními zásahy, a do které se postupně zapojily i teroristické skupiny. Mimo jiné značná území ovládl ISIS (Islámský stát), který se zde snaží vybudovat vlastní stát, kde by se dodržovala přísná islámská pravidla. Poslední kapitola bude o Islámském státu, protože právě tato teroristická organizace stojí za většinu útoků jak v Africe, tak v Evropě. Je jedním z hlavních důvodů,

proč bylo tolik obyvatel nuceno opustit své domovy. Mimo jiné usiluje o nadvládu nad všemi muslimy a na území Iráku a Sýrie vyhlásila vlastní stát, který jeho stoupenci prohlásili za chalífát. Je také známý pro svoji brutalitu vůči všem, kdo neuznávají sunnitský islám.

V druhé části práce, v analytické části, se zaměřím na to, jaký mediální obraz vytváří český deník novinky.cz o této krizi. Půjde mi o to, co se skrže jazyk, v rámci společenských podmínek, společenského kontextu a skrže mocenskou strukturu, snaží sdělit. „*V rovině obecných představ média zaujímají pozici významného strážce společenských poměrů a nositele objektivních informací*“ (Schneiderová 2016, str. 90). V dnešní uspěchané době si čtenář přečte články, které ho zajímají, a nedbá na to, jestli informace pocházejí z relevantních zdrojů. Samotný jazyk a způsob vyjadřování, který se novináři rozhodnou použít, má větší dopad, než se na první pohled může zdát a dokáže ovlivnit způsob, jak je předkládaná informace vnímána čtenářem. „*Mediální texty – texty novin, televize a internetu – ovlivňují ve svém důsledku nejen jazyk, kterým se lidé vyjadřují, ale i společenské jednání. Úkolem takových textů bylo vždy přinášet informace, ale také přesvědčit čtenáře/diváka/posluchače, tedy příjemce, k přijetí těchto informací a v textech analytických jej pak uvést k zaujetí určitých postojů, nejlépe shodných s daným médiem*“ (Schneiderová 2016, str. 91).

V analytické části se tedy zaměřím na diskurz médií, přesněji řečeno na kritickou diskurzivní analýzu.

V závěru pak shrnu poznatky z analytické i z teoretické části.

2. Teorie migrace

„*Migrace se stala tématem, o kterém si každý myslí, že všechno ví a nikdo si ho nechce nechat komentovat. Přitom po dlouhou dobu nebyla reflektována ani politickými stranami, ani většinou novinářů, patrně také proto, že nevystupovaly do popředí žádné důležité spory a rozepře, po otevření hranic v devadesátých letech nijak významně nenarostl počet cizinců, a dokonce ani balkánská vlna nevyvolala znatelný nárůst xenofobních reakcí. S příchodem tzv. migrační krize v roce 2014 se situace obrátila, ne tedy co se týče nárůstu počtu žadatelů o azyl, ale narostl zájem o samotné téma a spolu s ním se také objevil strach z migrantů, jak ukazují průzkumy z Centra pro výzkum veřejného mínění. Mediální reakce se přitom vezla na zájmu diváka a neorientovala se na názor odborníků*“ (Trčka 2017). Z tohoto důvodu se tato kapitola bude zabývat vysvětlením pojmu migrace. Popíše zde, co migrace obnáší, jaké má podoby a jak ovlivňuje život lidí.

„*Migrace chudých lidí do bohatých zemí je fenomén zatížený negativními asociacemi. Přetrvávání masové chudoby ve společnostech miliardy nejchudších je urážkou 21. století. Mnoho mladých lidí, kteří jsou si vědomi existence bohatšího života jinde, zoufale touží odejít a někteří z nich uspějí, ať už legálními či nelegálními prostředky*“ (Collier 2017, s. 11). Toto stěhování je jednoduchý ekonomický proces s komplikovanými účinky, s čímž se musí smířit veřejná migrační politika. Některé státy migraci intenzivně podporují (např. Dubaj, který se díky imigraci stal jednou z nejbohatších společností světa), jiné migranty prakticky nepřijímají (např. Japonsko, které je také jednou z nejbohatších společností). Jednotlivé státy se také liší požadavky na vzdělání, Kanada je náročnější než Amerika a Amerika je náročnější než Evropa. Liší se i v právech migrantů, kteří do země přišli, v povinnostech (např. naučit se místní jazyk), v asimilaci apod. (Collier 2017).

Morální postoje k migraci souvisejí s postoji k chudobě, nacionalismu a rasismu. Nacionalismu vedl v Evropě k mnoha válkám a dodnes je zde velmi silný. To sice nemusí nutně znamenat omezení migrace, ale bez pocitů „my“ a „oni“ by prakticky žádné překážky neexistovaly. Jeho oslabení přineslo Evropě léta míru, proto politici, jako Angela Merkelová, podporují symboly evropské jednoty, aby se zabránilo návratu války. Má ovšem také své výhody, národní identita zlepšuje schopnost spolupráce, což je dobře vidět na příkladu zdanění a veřejných výdajů (Collier 2017).

Existuje několik faktorů, které migraci motivují. Jedním z nich je hodnotová orientace. Po přechodu od altruistické k individualistické společnosti se kromě sociodemokratických parametrů výrazně změnila i normy a přístupy obyvatelstva. Začala se zdůrazňovat rovnost příležitostí, svoboda výběru chování, začal být kladen důraz na seberealizaci a na různé využití potenciálu jedince. Zohledněním subjektu ve společnosti, zdůrazněním lidského faktoru začala růst také migrační motivace (Drbohlav 1990).

Migrace je ekonomická odpověď na rozdíly v příjmech, je silnější, čím větší tyto rozdíly jsou. Zároveň je i investicí; protože existuje mnoho překážek jak ekonomických, tak právních a sociálních, je nutné nejdříve vynaložit prostředky, aby se dostavil užitek. Celkové výdaje se dají snížit, pokud je v cílové zemi diaspora (lidé, kteří buď dobrovolně, nebo z donucení emigrovali, ale nadále udržují vazby s původní kulturou) ze země původu (Collier 2017).

Podle Colliera jsou ro úspěšnou společnost jsou důležité dva typy chování. Za prvé, ochota lidí finančně podporovat méně úspěšné a za druhé, spolupráce, kterou prohlubuje vzájemná důvěra. Migrantů přináší mimo jiné i své morální kodexy. „*Důsledky imigrace*

proto závisí částečně na její velikosti a částečně na rychlosti, s níž se imigranti přizpůsobí normám důvěry své hostitelské země“ (Collier 2017, s. 59). Nejúspěšnější země, co se týče přijímání norem společnosti, je Amerika. Děti v Americe přijímají americké hodnoty, zatímco děti v Evropě vzdorují nové kultuře, snad aby se odlišovaly od národní identity, která je obklopuje. Každý z nás má mnoho identit, je zaměstnancem, studentem apod., přičemž chování imigrantů je ovlivněno jejich schopností najít mezi těmito identitami rovnováhu (Collier 2017).

„Každý má nárok disponovat svými životy a statky. Na život získá nárok narozením, na statky buď dědictvím, obchodními smlouvami nebo přisvojením přírodních zdrojů. Svoboda pohybu je součástí práva na vlastnictví vlastní osoby a statků, a může proto být omezena pouze rovným právem ostatních lidí na takové (sebe)vlastnictví“ (Barša & Baršová 2005, str. 21).

Častou otázkou související s migrací je její dopad na hostitelskou populaci, resp. na její blahobyt. V Británii byla provedena studie, která zkoumala dopad imigrace na mzdy. Bylo zjištěno, že na spodním okraji mzdového spektra došlo ke snížení, ovšem ve zbytku došlo ke zvýšení, které svým rozsahem snížení daleko předčilo. Stalo se tak proto, že se přistěhovalí dělníci soustředili v oblastech, které jejich pracovní sílu potřebovaly, tím pádem umožnili expanzi, která zvýšila produktivitu, s čímž souviselo zvýšení mezd. S blahobytem také souvisí bydlení, jelikož tvoří přibližně polovinu hmotného majetku (ve vysokopříjmových zemích). Migranti nejvíce ovlivní bydlení chudých domorodců, soutěží s nimi o sociální bydlení, a protože jsou často chudší a mají velké rodiny, chudé domorodé obyvatele tím vytlačují. Přestože jsou na tom finančně hůř než domorodí obyvatelé, mají zde nečekaně velký příjem, v porovnání s jejich domovskou zemí. Problém také nastává ve školství, přistěhovalci neumějí místní jazyk, a jejich děti ve školách potřebují speciální pozornost, aby zvládaly výuku. Nicméně jejich odlišnost jim umožňuje myslet jiným způsobem, a tím napomáhají inovacím. Například v USA mají přistěhovalci a jejich děti velký podíl na nových patentech (Collier 2017).

Migrace se dá typologizovat podle třech základních kritérií. Prvním je kritérium lokalizace, v něm se rozlišuje mezinárodní a interní migrace. O mezinárodní hovoříme, když se jedná o pohyb mezi státy a dále ji můžeme rozlišovat na kontinentální a mezikontinentální. Interní se děje uvnitř státu. Druhé kritérium je kritérium příčiny – migrace může být dobrovolná nebo nedobrovolná. Do dobrovolné většinou patří pracovní migrace, migrace za studiem nebo kvůli sjednocení rodiny. Nedobrovolná migrace bývá podmíněna buď politicky,

ekonomicky nebo nábožensky a může se dále dělit na vnučenou migraci (ta je vyjádřením nerovných mocenských vztahů, kdy má někdo moc vnutit migraci jinému, hovoříme o ní například v průběhu válek, kdy dochází k masové vyhánění obyvatel) a na vynucenou migraci (ta může nastat z enviromentálních důvodů jako jsou povodně, desertifikace nebo například z důvodu epidemie) (Henig 2007).

Baršová a Barša ve své knize *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a v Česku* popisují osm teorií migrace, které se snaží migraci vysvětlit. Aby totiž jednotlivé politiky mohly ovlivňovat a řídit migraci, musí znát kauzální mechanismy, které ji způsobují.

První z nich se nazývá *Neoklasická ekonomie*, která migraci chápe jako důsledek nerovnováhy na pracovním trhu (mezi nabídkou a poptávkou). Dělníci se kvůli rozdílům ve mzdách vydávají za práci tam, kde dostanou více peněz – tzv. push factor. Zaměstnavatelé je zase vyhledávají, protože jsou ochotni pracovat za nižší mzdu než domácí pracovníci – tzv. pull factor. Druhá je *Nová ekonomie migrace*, ta vidí migraci jako důsledek relativní chudoby a jako důsledek snahy minimalizovat riziko a diverzifikovat zdroje příjmu. Migraci nechápe jako akt jedince, nýbrž jako rozhodnutí větší sociální jednotky, např. rodiny. V tomto prostředí se neřeší pouze zisk a ztráty, ale také potencionální rizika a způsoby, jak je minimalizovat. Ekonomické faktory tedy nejsou rozhodující pro migraci, důležitější je minimalizace chudoby a rizik (Henig 2007). Třetí teorie se jmenuje *Teorie segmentovaného pracovního trhu*, která migraci chápe je důsledek náborových politik a hierarchické segmentace pracovního trhu zemí, které pracovní sílu přijímají. Tento typ migrace vychází ze strukturálních potřeb ekonomiky, řeší nedostatek pracovní síly v určitých sektorech, ne nerovnost mezd. Jelikož je populace v cílových zemích už přeorientovaná na postindustriální mód produkce, zvyšuje se poptávka po pracovnících za hranicemi států (Henig 2007). Čtvrtá je *Teorie světového systému*, ta vidí migraci jako součást kapitalistické akumulace, která využívá rozdílnost mezi rozvinutým jádrem a zaostalou periferií. Kořeny mezinárodní migrace jsou dány historicky, uspořádáním tržních vztahů v rámci světového systému. Výrobní a ekonomické vztahy kapitalismu se dostaly do periferií, a tím vytvořily mobilní pracovní populaci (Henig 2007). Pátá se nazývá *Teorie migračních systémů*, která migraci bere jako prvek regionálních systémů ekonomické směny (historicky utvořených), a interakce mezi jednotlivými sociálními skupinami z různých národních společností. Spojení skupin přijímajících a vysílajících zemí je nastolené historicky a je ovlivněno politickými a kulturními vazbami, geografickou přílehlostí, ekonomickou závislostí a různými kombinacemi těchto faktorů. Šestá se jmenuje

teorie migračních sítí a transnacionálního prostoru, a migraci popisuje jako vzájemnou pomoc a předávání informací mezi migranty v hostitelské zemi s jejich přáteli, rodinami nebo soukmenovci v ostatních zemích. Tím se snižují rizika a vytváří se záchranná síť před případnými problémy. Sedmá je *Teorie kumulativní příčinnosti a institucionalismus*, a migraci vysvětluje jako důsledek změn způsobených samotnou migrací, například vytvářením migračních sítí. Poslední teorie je *Teorie klientelistické politiky a „antipopulistická norma“*, podle níž je migrace odraží klientelistický vztah mezi zaměstnaneckou lobby a vysokými úředníky státu (Barša & Baršová 2005).

3. Historie migrace

Motivy pro migraci se stejně jako preference obyvatelstva postupem času mění. Například USA se nazývá „národem přistěhovalců“, ovšem Američané mají tendenci pohlížet na první vlny migrace s růžovými brýlemi, ale pochybovat o schopnosti absorbovat současné, popřípadě budoucí migranty (Barša & Baršová 2005). Zde vysvětlím, jak se migrace a přístup k ní v minulosti měnil, a také jaká migrační politika převládá v České republice dnes.

3.1 Historie evropské migrace

V raném novověku procházeli Evropou na malé i velké vzdálenosti skupiny dočasných migrantů, ale také skupiny migrantů, kteří byli na cestách nepřetržitě. Stěhovali se kvůli výdělku (architekti, sezónní pracovníci...), za obchodem, lidé cestovali kvůli práci a mnohdy ani neměli stálý domov. Existovaly také takzvané „potulné živnosti“ mezi něž se řadili například vojáci a námořníci. Velké množství lidí se podílelo na osídlovacích kampaních jak v Evropě, tak v Novém světě. S 19. stoletím přišla tzv. proletářská masová migrace, která doprovázela přechod k průmyslové společnosti (provázeným mnoha krizemi) a také rozvoj atlantické ekonomiky. 20. století bývá popisováno jako „století světových válek“ a z toho důvodu zároveň i „století uprchlíků“. Proletářská masová migrace byla nahrazena migrační ekonomikou, pro kterou se staly charakteristické státní intervence a restrikce, kdy se zahraniční migrace postupně omezovala a musela se dodržovat předepsaná pravidla. Na konci

20. století v Evropě vznikl vnitřní kruh bez hraničních omezení, ale zároveň i „pevnost Evropa“, která se postupně uzavírala vůči nežádoucímu přistěhovalectví (Bade 2005).

3.2 Historie migrace v ČR

Do 19. století bylo Česko imigrační oblastí, což se změnilo s příchodem industrializace a urbanizace, a na téměř 200 let nastala doba emigrace. Největší vlny imigrantů přišly ve 13. a poté v 16. století. *„V průběhu 19. století v důsledku uvolňování pracovních sil ze zemědělství a relativně vysokých přírůstků obyvatel přirozenou měnou docházelo k vytváření populačního přetlaku, který vedl k výraznému nárůstu především ekonomicky motivované emigrace“* (Drbohlav 2010, s. 151) jak do jiných částí Evropy, tak i do Severní Ameriky. To vedlo k téměř 30% ztrátě obyvatel (1,5 milionu). V této době rozlišujeme tři typy emigrací – metropolitní (směřovala do hlavního města Vídně), průmyslová (směřovala do severní Francie, Saska...) a kolonizační (hlavně do USA a Kanady). V 19. století byl prakticky stanoven charakter současné české naturalizační procedury, občanství bylo spojeno s principem původu, ale také např. absolvováním vojenské služby, založením obchodní společnosti atd. (Drbohlav 2010).

V meziválečném období se míra emigrace postupně snižovala, ale občas se objevovaly i významnější imigrační vlny – např. migrace z Ruska a z Německa. Po druhé světové válce bylo převážně z pohraničních území odsunuto dohromady asi 2,8 milionu Němců a do vysídlených oblastí se vrátilo přibližně 130 tisíc obyvatel. Po roce 1948 byla migrace ovlivněna politickou situací, jednalo se převážně o „nelegální“ formu emigrace na Západ. Migrační ztráty se v tomto období pohybují kolem půl milionu obyvatel (Drbohlav 2010).

Po roce 1989 začal narůstat počet imigrantů a po roce 2000 se Česko stalo významnou cílovou imigrační zemí, mimo jiné také díky pádu železné opony a politické a ekonomické transformaci. Na začátku 90. let bylo Česko hlavně tranzitní zemí, postupem času se ale změnilo v zemi cílovou. Ročně se sem přistěhovalo přibližně 10 000 osob, kdežto po roce 2001 se počet imigrantů několikanásobně zvýšil. Migrace má převážně pracovní charakter, stěhují se sem hlavně muži (60-65%) ve věku 20–40 let, nejčastěji ze Slovenska, z Ukrajiny a z Vietnamu. Naopak co se týče emigrace, patří Česko k zemím s nejnižší mírou ve střední a východní Evropě (Drbohlav 2010).

Díky větší imigraci se zvyšoval počet cizinců na území Česka (v roce 1993 78 tisíc, v roce 2008 440 tisíc). Jak už bylo řečeno, migrace má převážně pracovní charakter, v roce 2008 pracovalo 78 % cizinců jako zaměstnanci a zbývající část jako podnikatelé. Jako zaměstnanci nejčastěji působí občané ze Slovenska, naopak podnikání se živnostenským oprávněním je typické hlavně pro cizince z Vietnamu. Občané z Ukrajiny se orientují spíše na méně kvalifikované profese a reprezentují jen krátkodobou migraci (Drbohlav 2010).

Do Česka také směřuje množství žadatelů o azyl (mezinárodní ochranu). Po nárůstu na přelomu 20. a 21. století se jejich počet snížil a nízká je také míra úspěšnosti (v letech 1990–2008 jej získalo 4 % žadatelů). Mnozí neúspěšní žadatelé zde ale zůstávají a věnují se nelegálním ekonomickým aktivitám (šedé ekonomice) (Drbohlav 2010). Podle zprávy.e15.cz se mezi roky 2010 a 2013 pohyboval počet žadatelů o azyl pod tisícovkou, ale v posledních třech letech vzrostl. Podle statistik ministerstva vnitra požádalo v roce 2015 o azyl v České republice celkem 1525 lidí. Nejčastějšími žadateli byli občané Ukrajiny a na druhém místě občané Sýrie. Azyl byl udělen 71 lidem a doplňkovou ochranu získalo 399 lidí. V roce 2016 získalo azyl 148 lidí a 302 získalo doplňkovou ochranu. V 959 případech byla žádost o azyl zamítnuta nebo odložena. Nejčastěji se azyl snažili získat občané z Ukrajiny a na druhém místě občané z Iráku.

Důležitým vnitřním faktorem ovlivňujícím migraci je migrační politika. *„Česká migrační politika po roce 1990 je založena na apolitickém přístupu s vůdčí úlohou MV ČR, které v posledních letech své postavení ještě posiluje. Od poloviny 90. let jsou v cizinecké a azylové legislativě přijímána mnohá opatření, která harmonizují české zákonodárství s normami EU (tzv. europeizace migrační politiky)“* (Drbohlav 2010, s. 155).

Do roku 1992 se v české migrační politice jednalo o liberální a zároveň chaotické období, stát sice nekladl cizincům překážky, ale v podstatě neumožňoval jejich trvalé usazení. V letech 1993–1998 se legislativní rámec začal zpřesňovat a zpřísnovat (příprava na vstup do EU). V roce 1999 byly schváleny nové zákony o pobytu cizinců a k migraci se začalo přistupovat restriktivně, byla zavedena víza pro hlavní zdrojové země, což pro cizince znamenalo nutnost zažádat si o pobytové povolení ze zahraničí. Mezi lety 2003–2008 byla dokončena legislativní harmonizace s EU, která se nesla ve znamení proaktivních přístupů, iniciovaných z vlastních řad. Jednalo se o projekt „Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“, o zavedení tzv. zelených karet a mimo jiné také o zavedení jazykové zkoušky z češtiny jako povinné součásti žádosti o povolení k trvalému pobytu (Drbohlav 2010).

„Integrace imigrantů do majoritní společnosti je obecně velmi mnohvrstevnatý a dlouhodobý proces, a je proto velmi obtížné dělat komplexní závěry o stavu integrace migrantů“ (Drbohlav 2010, s. 156). Navíc v Česku většina migrantů pobývá pouze krátkodobě a neplánují se trvale usadit. Ve srovnání s českou populací mají cizinci vyšší míru ekonomické aktivity, ale orientují se spíše do odvětví priméru a sekundéru (nízké platy a společenský status, více podléhají ekonomickým krizím). Navíc jsou imigranti nedostatečně zapojováni do politických sfér, cizinci ze třetích zemí nemohou volit ani být voleni. Jelikož nemáme data o znalostech češtiny mezi migranty, je těžké stanovit míru začlenění cizinců do kulturního vzorce majority. Můžeme pouze říct, že se jejich demografické chování podobá tomu českému – nižší míra plodnosti a vyšší míra mimomanželské plodnosti. Ani smíšená manželství zatím nejsou příliš častá. Velkou roli při začleňování migranta do české společnosti hraje jejich etnický původ. Ačkoli má Česko poměrně vstřícnou naturalizační politiku, bylo zde v období 1993-2008 naturalizováno pouze 1300 cizinců, a to hlavně z Ukrajiny a Ruska (Drbohlav 2010).

Český sociální systém je k migrantům relativně vstřícný, ovšem s výjimkou nezaměstnanosti a zdravotního pojištění. „Vstupní kritéria do různých oblastí sociálního státu se liší (někde je přístup podmíněn trvalým pobytem, jinde délkou pobytu), české občanství však není nutným předpokladem v žádné z nich“ (Drbohlav 2010, s. 157). Nicméně cizinci z třetího světa jsou ve znevýhodněné pozici, protože občané EU/EHP jsou na téměř stejné jako občané ČR. Cizinci využívají sociální služby státu poměrně málo, příjem sociálního systému převažuje výdej. Na tom se podílí několik proměnných, např. struktura migrační populace (vysoká ekonomická aktivita, nízký průměrný věk...), a také omezení daná sociálním systémem vůči cizincům ze třetího světa (nezaměstnanost) (Drbohlav 2010).

4. Zdrojové země migrantů

Na blízkém východě a v severní Africe převládá násilí, vedou se zde občanské války v islámských zemích od Pákistánu až po Nigérii. To je důvod, proč tolik uprchlíků opouští své domovy, například v Sýrii byla polovina obyvatel (cca 11 milionů) nucena odejít a 4 miliony nyní žijí jako uprchlíci v jiných zemích. Skoro 3 miliony Iráčanů byly vyhnány Islámským státem a 1,5 milionu obyvatel bylo vystěhováno z Jižního Súdánu, kvůli bojům, které zde vypukly na konci roku 2013. V oblasti od pohoří Hindúkuš po západ Sahary rozvracejí státy náboženské a etnické války, přičemž žádná z nich se nechýlí ke konci. Většina Syřanů, kteří

uprchli do Turecka a Jordánska v roce 2011–2012 věřila, že válka brzy přejde a oni se vrátí domů. Po letech si uvědomili, že něco takového se nestane a jsou nuceni hledat trvalé bydliště jinde (Cockburn 2015).

Ve válce je Afghánistán, Irák, Sýrie, Turecko, Jemen, Somálsko, Libye, Súdán a Nigérie. Některé, například válka v Somálsku (1991), začaly před mnoha lety, ale jiné začaly až po roce 2001 nebo 2011 (např. občanská válka v Jemenu vypukla v roce 2014) (Cockburn 2015).

Po neúspěšné intervenci USA v letech 1992-94 se Somálsko stalo zhrouceným státem, ovládaným piráty, únosci, teroristy a celý svět se o něj přestal zajímat. Ale právě ve zhroucených státech se rodí nebezpečné skupiny jako Talibán a ISIS, které v sobě kombinují fanatické náboženství a vojenskou odbornost (Cockburn 2015).

Ve většině z těchto zemí se, po odchodu imperiálních mocností po druhé světové válce, dostali k moci vojenští velitelé, kteří svoji moc odvozovali od bohatství, a tvrdili, že jsou nezbytní pro udržení pořádku, modernizaci a pro odolávání sektářským a etnických tlaků. Jenže tyto socialistické režimy měly jen světské výhledy a nebyly schopné dlouho poskytovat ideologii nebo motivovat občany, aby pro ně bojovali do posledního muže, jako je to běžné v radikálních islámských skupinách. ISIS a jemu podobní páchají zvěrstva na šiitech a ostatních, protože vědí, že tím vyvolají nenávist proti Sunnitům, kterým nezbyde nic jiného než se obrátit s žádostí o pomoc na ISIS. A přesně o takové podněcování veřejné nenávisti se ISIS snaží (Cockburn 2015).

Sýrie a Irák (situaci v těchto dvou zemích více popíši v následujících kapitolách) jsou centry uprchlické vlny, protože právě v těchto zemích se ISIS zmocnil rozlehlých oblastí a odtud šíří své sektářské myšlenky do zbytku islámského světa. (Cockburn 2015).

4.1 Sýrie

Celý konflikt v Sýrii začal povstáním proti prezidentovi, ale postupem času se přeměnil v občanskou válku, do které se zapojily i jiné světové mocnosti. Ještě před začátkem celého konfliktu převládala v Sýrii vysoká nezaměstnanost, korupce, nedostatek politické svobody a represe ze strany prezidenta al-Asada (Why is there...2017).

První demonstrace byly vyvolané 6. března 2011 ve městě Dar'á po zatčení 11 dětí, kvůli graffiti kritizující režim. Postupně se demonstrace přesunuly i do dalších měst a 18. dubna byl ve městě Homs vyzván prezident Baššár al-Assad k odstoupení z funkce. Vládní aparát na

nenásilné protesty odpověděl silou a 31. července bylo vojenskými oddíly zabito 136 lidí. Reakcí bylo založení Syrské svobodné armády a od toho okamžiku stála proti režimu ozbrojená síla (Hermann 2016).

Prezident al-Asad se ovšem s demonstranty nesnažil najít řešení, a to ze dvou důvodů: za prvé, ten samý rok byl k abdikaci donucen tuniský a posléze i egyptský prezident, a za druhé, al-Asad měl vždy velkou podporu obyvatelstva, stáli za ním příslušníci menšin a také část sunnitské střední třídy (Hermann 2016).

Místo toho vyslal Al-Asad do vzpurných měst tanky, aby bojovali proti „ozbrojeným kriminálním gangům“ a koncem května dosáhl počet mrtvých 1000. Přes veškeré nemilosrdné snahy prezidenta Assada povstání pokračovala skoro ve všech částech země (Syrian President...2015).

Rebelové získali převahu na konci roku 2012, ale od první poloviny roku 2013 nastala patová situace. *„Základní linie konfliktu zůstává vesměs stejná. K novému uspořádání dochází ovšem na teritoriu kontrolovaném rebely. Nejprve ztratila Svobodná syrská armáda území ve prospěch islamistických skupin, které pak byly samy vyhnány – a dodnes vyháněny jsou – extremistickými skupinami, jako je Fronta an-Nusrá a Islámský stát“* (Hermann 2016, s. 36). Během roku 2013 se situace začala obracet ve prospěch al-Assada, který nasadil silnou ofenzivu pro znovu získání území a posílení moci nad hustě zalidněnými oblastmi na jihu a západu země. Také se mu dostalo podpory ze strany Libanonské šíitské politické a vojenské organizace Hizballáh, která začala posílat vojenské jednotky na boj proti rebelům (Syrian President...2015).

Jelikož Západ nepodpořil Syrskou svobodnou armádu leteckými útoky, začali se noví rekruti přidávat k islámským milicím. Velkou ránu pro svobodnou armádu znamenalo vyplenění skladu zbraní islámskými milicemi v prosinci 2013, které vedlo k sesazení dosavadního velitele hlavního štábu a zastavení přímé dodávky zbraní od Přátel Sýrie (Hermann 2016).

Rebelové se ze začátku dělili na 4 skupiny: na sekulární demokraty (kteří téměř okamžitě ztratili význam), na sunnitskou městskou buržoazii (ta dlouho dominovala exilové opozici), na salafisty (kteří byli rekrutováni z chudinských čtvrtí kolem syrských velkoměst a z nichž se většina připojila k islámským milicím) a na zahraniční džihádisty (jejichž cílem bylo zřízení „Islámského státu“). Postupem času se konflikt v Sýrii změnil, z konfliktu mezi režimem a demonstranty se stal zápas o regionální nadvládu mezi Saudskou Arábií a Íránem a o globální

zájmy USA a Ruska. Saudská Arábie chce Sýrii dostat do „arabského tábora“, Írán chce zachovat šíitskou osu a ubránit al-Asada. Rusko chtělo zabránit tomu, aby se opakovala situace v Libyi, kde Západ přivodil změnu režimu a určoval, kdo smí vládnout. Také se chtělo projevit jako spojenec a v Radě bezpečnosti OSN bojkotovalo společný postup proti Sýrii. Z iniciativy ruského a amerického ministra zahraniční se v roce 2014 konala v Ženevě konference o Sýrii, kde bylo rozhodnuto, že bude ustanovena přechodná vláda, obdařená plnou výkonnou mocí, ale obě syrské válečné strany budou mít právo veta proti personálním návrhům protistrany. (Hermann 2016).

Po tomto úspěchu se pozornost přesunula převážně na bojovníky Islámského státu, kteří dobývali značná území v Sýrii a v Iráku. V dubnu 2014 znovu získala Asadova armáda město Homs, které bylo v rukou rebelů, a které bylo považováno za centrum revoluce. Na jihu a severu země se začaly formovat koalice rebelů, které způsobily režimu značné škody. Prezident al-Asad ve svém projevu poprvé uznal neúspěch, protože rebelové dostávali stále větší podporu od Saudské Arábie a Turecka. Vláda uznala, že se bude muset vzdát určitých území (Syrian President...2015).

Rusko se obávalo nejisté pozice prezidenta al-Assada a vzestupu extremistických skupin a začalo vzdušnou kampaň proti nepřátelům. Přestože Rusko tvrdilo, že bombarduje pouze teroristy a bojovníky IS, často byli zasahováni jak civilisté, tak západem podporovaní rebelové (Syrian President...2015).

Protože celý konflikt přesahuje regionální rámec a syrská společnost je natolik různorodá (nachází se zde mnoho identit – Arabové, kurdská menšina, beduínské kmeny, a také jsou zde značné rozdíly mezi venkovem a městy), je minimální nadějí na brzké ukončení. Nejvíce trpí civilní obyvatelstvo, do konce roku 2014 bylo zabito cca 300 000 lidí a každý druhý Syřan byl donucen opustit svůj domov (Hermann 2016).

4.2 Irák

Existuje několik důvodů, proč Irák, země, kterou celý svět po odchodu amerických vojáků s radostí ignoroval, prožívá krizi. Někteří tvrdí, že před skoro 100 lety byly špatně rozděleny koloniální hranice, jiní viní Američany, kteří když v roce 2003 vstoupili na území Iráku, tak zničili vše, co zbylo z irácké administrativy a sociální struktury po vládě Saddama Hussaina, a také bývá obviňovaná Saudská Arábie s Íránem, jenž napomáhají náboženským

zmatkům a ničí sunnitsko šíitské vztahy (How did it come...2014). Pravdou je, že původní důvod války USA proti Iráku se ukázal jako chybný, Sadám Hussain neměl zbraně hromadného ničení. Válka také nepřinesla stabilní demokracii a rozkvět země. USA také zapomněly na fakt, že Irák a Írán udržovaly rovnováhu mezi sunnity a šíity, Američané rozpustili veškeré státní instituce, tím pádem ztratili sunnitě prakticky veškerou oporu (Hermann 2016).

Ti si ovšem nepřipustili fakt, že byli početně slabší, válku s Američany přeměnili ve fanatické náboženské hnutí a nerespektovali novou demokracii, která byla v Iráku zavedena. Šíité místo věrohodných vůdců podporují šíitské státní zřízení, které vládne pomocí násilí a výhrůžek. Núrí Málíkí, irácký premiér, který se k moci dostal v roce 2006, a ostatní politici se nesnažili vytvořit instituce, šlo jim pouze o peníze a o moc (How did it come...2014).

Šíitští vůdci začali proti sunnitským teroristům sponzorovat milice usilující o pomstu. Sám Málíkí začal projevovat sektářské tendence a místo toho, aby podpořil hnutí Sahwa, které pomohlo zastavit občanskou válku teroristů (včetně předchůdců ISIS), začal zatýkat nejen prominentní sunnity, kteří byli obviněny z terorismu, ale i obyčejné civilisty. Také rozehnal sunnitské protestanty a v roce 2013 během poklidné stávkou Malíkího vojáci postříleli 50 lidí ve městě Hawija (How did it come...2014). Malíkí své chování ospravedlňoval bojem proti terorismu, ale přitom mu razil cestu (Hermann 2016).

Za debakl v Mosulu obvinil sunnitské a kurdské velitele, přičemž vyděšení šíité se postavili na stranu Málíkího, protože většina lidí tyto události považuje za sunnitské povstání, a ne za snahu ISIS získat moc (How did it come...2014).

Jenže ISIS, který se snaží vybudovat Islámský stát, jenž by spojoval sunnitské části Sýrie a Iráku, nelze brát na lehkou váhu. Většina sunnitů ISIS odsuzuje pro jeho brutalitu, přísné islámské zákony a také fakt, že velká část jeho členů jsou cizinci. Hnutí Sahwa se téměř podařilo ISIS zničit, jenže kvůli politice Málíkího se mu podařilo přežít a je silnější než kdy dřív (How did it come...2014).

Během roku 2015 vzrostl počet teroristických útoků. Sebevražední atentátníci z ISIS se zaměřili jak na civilisty, tak na vládní budovy a kontrolní stanoviště obsazené bezpečnostními silami. Zmizení a únosy byly na denním pořádku, někteří únosci zabíjeli oběti i přes to, že dostali výkupné. Islámský stát zabíjel sunnity, kteří spolupracovali s vládou, včetně dřívějších

členů Synů Iráku, a sunnitské kleriky, kteří odmítli uznat ISIS a jeho kalifát (Iraq civil...2016)

V dubnu 2015 se podařilo vybojovat město Tikrit, ale pořád zbývá získat nazpět velká území na západě a na severu, hlavním cílem je znovuzískání Mosulu, největšího města pod kontrolou milicí (Iraq civil...2016).

Během července 2015 došlo k několika bombovým útokům, poblíž městské čtvrti al-Obeidi, další u restaurace v Jisr Diyala a další na autobusové zastávce v Shulla a na předměstí Bagdádu. Za rok 2015 bylo nahlášeno minimálně 7200 úmrtí civilistů. Vláda začala útočit na centra ISIS, z nichž se většina nachází v oblastech obydlených civilisty. Během roku začala vláda s bombardováním, což zavinilo smrt civilistů, včetně dětí, převážně v guvernorátu Anbar. Některé vojenské operace byly zaměřené přímo na civilní infrastrukturu, přičemž vláda tyto operace prováděla bez jakéhokoli varování a bez opatření pro záchranu civilistů. V prosinci 2015 informovala turecká zpravodajská služba o tom, že Turecko vybuduje trvalou vojenskou základnu poblíž Mosulu, kvůli posílení svých vojenských sil. Dohoda měla být podepsána kurdským prezidentem Barzanim a tureckým ministrem zahraničí Sinirlioglem. Irácký prezident Fouad Massoun prohlásil, že vyslání tureckých jednotek bez souhlasu iráckých autorit je porušením mezinárodního práva a požaduje jejich okamžité odvolání. Irácké ministerstvo zahraničí celou akci označilo za vážné narušení suverenity Iráku a obrátilo se na Radu bezpečnosti OSN, která měla po Turecku požadovat odvolání jednotek (Iraq civil...2016).

V souvislosti s Islámským státem a jeho násilím se zhoršilo postavení žen a dívek, jsou unášeny, prodávány nebo jsou nuceny k sňatku s bojovníky, a dokonce jsou používány jako slib v propagačních materiálech. V březnu 2015 zveřejnila Organizace pro svobodu žen v Iráku, že prvotní cena za ženu se pohybuje mezi 100 až 1000 dolary, ale jak je opakovaně prodávána, její cena se několikanásobně snižuje (až na 15 dolarů) (Iraq civil...2016).

Irák, místo toho, aby se stmeloval v jeden národ, se rozpadá na tři – šiitský, sunnitský a kurdský. Ovšem rozdělení Iráku by nebylo snadné, nelze totiž rozdělit etnické a náboženské skupiny, které jsou vzájemně propojeny. *„Rozštěpení na několik nových států by pravděpodobně vedlo k etnické nebo náboženské čistce, která by se opět přelila do sousedních států“* (Hermann 2016, s.43).

5. Islámský stát

Islámský stát není jen teroristická skupina, je to velmi úspěšné hnutí, vyznávající apokalyptickou filosofii. Proč by se ale někdo k takové skupině chtěl přidat? Protože ISIS se orientuje na mladé lidi ovlivněné moderní kulturou, kteří toho mnohdy o islámu ani moc nevědí, ale přitahuje je boj, alkohol a násilí, které znají z akčních filmů (The long birth...2017). Jedná se o nejmocnější teroristickou skupinu na světě, která je zodpovědná za drtivou většinu útoků, a kvůli které ohromné množství lidí zemřelo nebo bylo nuceno opustit svůj domov. Proto považují za důležité jí v následující kapitole představit.

Všechno začalo v roce 2003, kdy se jednalo pouze o malou sunnitskou odnož Al-Káidy. V roce 2007, po smrti svého zakladatele, se přejmenovala na Islámský stát v Iráku (ISI). V roce 2011 spatřil svou šanci v Sýrii, kde v tu dobu vypukla občanská válka, a v roce 2013 se dostal i do východní části Sýrie a změnil si jméno na Islámský stát v Iráku a Sýrii (ISIS). Řada zemí používá název Daeš (al-Dawla al-Islamiya fil 'Iraq wal-Sham = Islámský stát Iráku a Levanty, v arabštině se velmi podobá slovu dupat nebo rozdrtit), čímž dávají jasně najevo, že skupinu nepovažují za stát (The many names...2014).

V roce 2014 formálně prohlásil své státní zřízení za chalífát (státní útvar vedený chalífou, božím zástupcem na zemi, dodržující přísné islámské zákony neboli šaría). Požadoval po všech muslimech z celého světa věrnost a oddanost a také přesun na jím spravované území. Snaží se obnovit Boží vládu na zemi a bránit muslimy. Boj se západními státy vidí jako poslední bitvu mezi muslimy a jejich nepřáteli, která je popsána v islámském proroctví o konci světa (What is...2015).

Islámský stát vede irácký džihádista Abú Bark al – Bagdádí a čítá tisíce bojovníků, většinou z Iráku a Sýrie, ale také ze zemí jako je Francie a Británie (Two Arab...2014). Přesný počet se dá jen těžko odhadnout, v únoru 2015 bylo uváděno přibližně 20 000 – 32 000. Uvádí se, že pouze 30 % z nich sdílí ideologii Islámského státu, zbytek se přidal buď ze strachu, nebo z donucení (What is...2015). Masakrují šíity a ostatní menšiny, včetně křesťanů, ničí kostely a svatyně, posílají sebevražedné atentátníky na veřejná místa, bez ohledu na životy civilistů. V lednu 2014 se jim podařilo dobýt syrské město Rakka, kde získali peníze z tamních ropných polí a z výkupného za zahraniční rukojmí, a které od té doby používají jako své sídlo (Two Arab...2014).

Jejich největším úspěch však bylo dobytí Mosulu a provincie Ninive. Během dalších dnů postoupili na jih směrem k Bagdádu, přičemž cestou se zmocnili několika dalších měst. Po čtyřech dnech bojů irácké jednotky Mosul opustili a ISIS se zmocnil bank, vládních budov a vojenských základen, čímž získal munici, zbraně, dokonce i několik Černých jestřábů, a v přepočtu skoro 430 milionů dolarů v hotovosti (Two Arab...2014).

V dobytých územích ISIS vykonává vlastní spravedlnost a morální zásady, jako zákaz kouření, hudby..., a také zavádí vlastní daně. Snaží se vytvořit vlastní stát mezi Irákem a Sýrií, a pokud se mu podaří udržet dobytá území, bude ovládat oblast o velikosti Jordánska s podobným počtem obyvatel (Two Arab...2014).

ISIS je jednou z nejbohatších teroristických skupin na světě, zpočátku peníze získávala od soukromých dárců a od charitativních skupin ze středního východu, které chtěly pomoci sesadit syrského prezidenta Assada. Dnes se skupina financuje sama, předpokládá se, že v roce 2014 si přišla i na několik milionů dolarů týdně, dohromady až na 100 milionu dolarů. Peníze získává z prodeje ropy, z výkupného, vymáháním peněz od občanů žijících v oblastech ovládaných ISIS, z krádeží, a navíc nutí menšiny platit speciální daň a prodává ženy jako sexuální otrokyně (What is...2015).

Vláda Malikiho a Asada Islámskému státu velmi pomohla, protože oba přikládaly k násilí proti sunnitům (v Sýrii tvoří 70% obyvatelstva, v Iráku 20%) (Two Arab...2014).

V Iráku do roku 2011 Američané s hnutím Sahwa téměř vyhladili ISIS. Jenže po odchodu Američanů Maliki hnutí rozpustil, vyloučil sunnity z vlády a poklidné sunnitské protesty rozehnal silou. Sunnitě v Iráku nemají politické zastoupení a toho využívá Islámský stát, který sunnitský islám podporuje, a ke kterému se přidávají rebelové věrní Saddámovi a bývalí členové Sahwa (Two Arab...2014).

Přestože počet mrtvých v Iráku není tak velký jako v Sýrii, neustále se zvyšuje a ISIS je odpovědný až za 95 % všech útoků. Mimo to organizuje hromadné útoky z vězení a tím také rozšiřuje své řady. Brutalita ISIS nezná hranic, dokonce i Al-Kaida ho považuje za příliš krutý kvůli popravám, které natáčí na videa a zveřejňuje na internetu (Two Arab...2014). Jedná se o skupinu vykonávající extrémní sunnitský islám a sama sebe považuje za jediné pravé věřící, zbytek světa jsou podle nich nevěřící, kterým jde o zničení islámu, čímž ospravedlňují své útoky, včetně útoků na ostatní muslimy. Citováním koránu a Hadísu vysvětlují popravu, ukřižování a masové střílení, jenže ostatní muslimové je odsuzují (What is...2015).

Velkou výzvou pro ISIS jsou ostatní sunnité, hlavně skupina Džabat Fatah aš-Šám (odnož al-káidy, která se snažila založit islámský stát na území Sýrie), se kterou bojuje o město Dajr az-Zaur (Two Arab...2014).

6. Diskurz a kritická diskurzivní analýza

Cílem mého výzkumu je analyzovat diskurz médií, a proto považuji za nutné nejdříve vysvětlit, co je diskurz.

Ve slovníku je překládán jako rozhovor, diskuze nebo rozprava. Descartes svým dílem *Rozprava o metodě (Disours de la méthode)* proslavil diskurz ve filosofii, ovšem do moderního zkoumání ho dostali až lingvisté. V průběhu 19. a 20. století lingvisté pomalu přecházeli od zkoumání nejmenších jazykových jednotek (hlásek) k jednotkám vyšším (větám) a později k celému textu. Postupem času se diskurz dostal do sociálních věd (Vávra 2008).

Existuje mnoho definic tohoto pojmu, Phillips a Jørgensen ho definují jako „*specifický způsob mluvení a porozumění textu (nebo jeho aspektům)*“ (Vašát 2008, s. 102), Jiří Homoláč, český zástupce diskurzivní analýzy, ho definuje jako „*užívání jazyka, event. dalších znakových systémů – členy dané společnosti, resp. jejich jistou skupinou (teoreticky i jednotlivce) a/nebo v určité oblasti společenského života a/nebo v komunikaci o určitém tématu*“ (Vašát 2008, s. 102). Jedná se tedy o „*určitou významovou reprezentaci světa, která je vyjednávána v sociální interakci a řízena svými specifickými pravidly*“ (Vašát 2008, s. 102).

Kritickou diskurzivní analýzu jsem zvolila z toho důvodu, že propojuje efekty jazyka, diskurzu a moci. „*Předmětem zájmu autorů jsou určité jazykové prostředky, diskurzivní strategie, celkové styly diskurzů – vše, co odráží mocenské struktury a jejich organizační normy, projevy dominance a hegemonistu, zneužívání moci v různých politických a sociálních institucích*“ (Schneiderová 2016, s. 18). K vědění se v tomto typu analýzy přistupuje kriticky; media neinformují objektivně, protože významnou roli hraje také aktér (může se jednat o vlastníka novin nebo o samotné novináře). Ve výzkumu se budu zajímat o jazykovou analýzu, samotný diskurs, ale také o ideologický kontext, který přispívá k ideologiím ve společnosti.

6.1. Kritická diskurzivní analýza

Norman Fairclough, jeden ze zakladatelů kritické diskurzivní analýzy, popisuje diskurz trojdimenzionálně: jako text (způsob používání jazyka, produkce textu), diskurzivní praxi a sociální praxi. Diskurz podle něj tvaruje subjekty a jejich identity, vztahy mezi nimi, a také vědění a názory. Subjekt není chápán jako produkt diskurzu, ale je mu připisována aktivní a kreativní role (za určitých sociálně determinovaných okolností). Velmi důležitá je role moci, protože skrze ni může diskurz ovlivňovat, jak už bylo zmíněno, subjekty, vztahy mezi nimi, vědění a názory. S mocí také souvisí koncept ideologie a tzv. common sense. Ideologie je chápána jako konstrukce významů, které udržují vztahy moci, a tím ji legitimizují, common sense představuje vštípené a naturalizované významy, které pomáhají produkovat a interpretovat texty diskurzů, protože aby mohl diskurz fungovat ideologicky, je potřeba, aby nebyl rozeznatelný, aby nebyla rozpoznána jeho arbitrárnost a nepřírozenost (Vašát 2008).

Kritická diskurzivní analýza se snaží mapovat vztahy mezi jazykem a společenskými strukturami. Jazyk má sociální determinaci a účinky, „*na tomto pozadí se kritická diskurzivní analýza pokouší začlenit jakýkoli jednotlivý (psaný nebo mluvený) text do širšího rámce podmínek, v nichž text funguje*“ (Schneiderová 2016, s. 36).

Analyticky se kritická diskurzivní analýza rozděluje do třech oddílů: 1) deskripce, 2) interpretace, 3) explanace. V tomto dělení je vidět trojdimenzionální pojetí diskurzu.

Deskripce je lingvistická analýza textu, která zkoumá slovní zásobu, gramatiku apod. Používáním těchto lingvistických znaků se diskurzem posilují, uplatňují nebo nabourávají vztahy moci. Interpretace představuje produkci a interpretaci textu. „*Snažíme se identifikovat a interpretovat různé diskursivní typy (diskursy a žánry) spojené s určitými typy situací a způsob jakým ovlivňují ideje (reprezentace), subjekty a vzájemné vztahy*“ (Vašát 2008, s. 108) Cílem je vypovídat o kontextu, to znamená, o interpretacích, které se vtahují k situačnímu a intertextuálnímu kontextu. Posledním oddílem je explanace, která na diskurz nahlíží jako na součást sociálních bojů v rámci mocenských vztahů (Vašát 2008).

Podle Fairclougha nezáleží pouze na tom, co v textu je, ale také na tom, co se předpokládá, zároveň je formulován s jistými předpoklady záměru textu. Fairclough zdůrazňuje, že kritická diskurzivní analýza nemá za cíl „odhalení pravdy“ (ta ve skutečnosti neexistuje, protože se nedá říct, co pravda je a co není), ale jde o interpretace diskursivních praktik ze strany badatele, které se využívají k tomu, aby daná věc jako pravdivá či přirozená

působila. Badatel rozhoduje o tom, na co se v textu zaměřit, čemu věnovat pozornost a co popsat. Většina lidí neví, že jejich jednání má daleko větší význam, než si uvědomují. V rámci našeho jednání reprodukuje rozložení moci ve společnosti, což Fairclough nazývá „skrytým jednacím programem“ (Schneiderová 2016).

6.2 Metodologie

Analytická část se bude věnovat uprchlické vlně v roce 2015. Cílem bude zjistit diskurz uprchlické vlny za rok 2015, odhalit mediální obraz, který o této problematice vytvořil jeden z největších českých zpravodajských serverů. Jedná se o množinu textů prezentovanou médií, která se vztahuje k sociálnímu prostředí. Cílem je odhalení významových praktik, co se skrze jazyk, v rámci společenských podmínek, společenského kontextu a skrze mocenskou strukturu, snaží sdělit. Diskurz je *způsob vyjadřování se o něčem*. Skrze jazyk jsou novináři schopni konstruovat migrační krizi, i samotný název *migrační vlna* je výtvorem novinářů. Často používaným rysem textů je intertextovost. Vyskytuje se buď ve formě použití cizí řeči nebo začleněním politických nebo odborných subjektů do textu jako odkazy k jiným známým textům. Takovéto zapojení cizí řeči má několik podob: „*od velmi nenápadného přetransformování cizí řeči do řeči autora žurnalistického textu bez formální signifikace, až po formu explicitní, kterou je vyznačený citát*“ (Schneiderová 2016, s. 116). Je několik důvodů pro používání intertextovosti, například pohodlnost, konkrétnost, ale také snaha o vyhnutí se nařknutí z nepřesného popisu situace (Schneiderová 2016).

Diskurz má mocenský efekt, proto mi půjde o interpretaci toho, co dané texty ve společnosti dělají, jak ovlivňují chápání situace. Migrační krizi tedy budu zkoumat skrze jazyk, přičemž texty jsou reprezentanty jazyka. Nebude se ale jednat o samotnou lingvistickou analýzu, ta se zaměřuje pouze na jazyk samotný, ale o diskurz, který zkoumá interpretaci významů ve vztahu k danému sociálnímu jevu (jaký jazyk se používá, aby se informace sdělila určitým způsobem).

Jelikož v dnešní době dává většina lidí přednost internetovým deníkům před klasickými papírovými novinami, vybrala jsem si jako zdroj informací portál novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu (jedná se o on-line magazín deníku Právo a společnosti Seznam.cz). Podle stránky www.kurzy.cz navštíví tento portál přes 1 milion lidí denně (ve všedních dnech, o víkendu se tento počet sníží na cca 600 000 – 800 000 denně), což je

opravdu nejvíc na českém trhu (na druhém místě je portál idnes.cz, který ve všední dny navštíví cca 700 000 čtenářů). Jen pro srovnání, nejčtenější nebulvární tištěný deník je MF Dnes s průměrnou čteností na vydání 609 tisíc (zdroj www.mediaguru.cz).

Články jsem vyhledávala v archivu rubriky *Stalo se*, jelikož pod ní spadají jak domácí, tak zahraniční zprávy. Vyhledávala jsem veškeré články související s uprchlickou vlnou za rok 2015 podle titulků (titulek upoutává pozornost čtenáře, podle titulku se teprve rozhodneme, zda si daný článek přečteme), relevantní pro mě byla slova jako migrant, migrace, uprchlíci, uprchlická krize a další, které indikovaly souvislost s danou problematikou. Na portál novinky.cz přispívají redaktoři někdy i v rozmezí několika minut, proto počet vybraných článků činil přibližně 1000 (texty jsou uloženy na přiloženém CD).

Po opakovaném pročítání jednotlivých článků vyšlo najevo, že téma uprchlické vlny se nejčastěji objevuje v pěti diskurzech: uprchlická vlna jako potencionální nebezpečí pro Evropu, uprchlická vlna jako finanční zátěž, uprchlíci jako „příživníci“, uprchlíci jako oběti, a nakonec jako strach z islámu. Pro samotnou analýzu jsem použila pouze články spadající do těchto kategorií, tím se jejich počet snížil na přibližně 120. Analytickou část jsem rozdělila na tři kapitoly – samotný diskurz, lingvistickou analýzu a ideologický přesah. Toto členění jsem zvolila na základě logiky analýzy diskurzu v rámci kritické diskurzivní analýzy.

V analýze jsem se zaměřila na deskripci a interpretaci, to znamená, na lingvistickou analýzu (použití slov, gramatika...) a na interpretaci textu (výklad textu). Lingvistická analýza se věnuje formální stránce textu, má za úkol zkoumat gramatické jevy, použití metafor, jazyka apod. s cílem rozložit text na jednodušší složky. Použití jazyka vytváří sociální realitu, proto je nutné se zaměřit na to, čeho se snaží jednotlivé výroky dosáhnout a jaké jsou použité jazykové prostředky a variace. Interpretace textu prakticky znamená „jak to autor textu myslí“. Jde o shrnutí hlavních myšlenek textu a také odhalení myšlenek, které na první pohled nemusejí být viditelné. Fairclough říká, že se zaměřuje na: „o co jde“, „o koho jde“, „vztahy mezi subjekty“ a spojení, aby byl výzkumník schopen vypovídat o kontextu (Vašát 2008). Analytik se snaží vyhledat spojení mezi jednotlivými texty.

7. Analytická část

Islámský stát a další teroristické organizace během posledních několika let útočí na evropská města (například černý pátek v Paříži – 13.11.2015 série teroristických útoků,

celkem 140 mrtvých, 7.1.2015 útok v budově satirického časopisu Charlie Hebdo v Paříži, celkem 12 mrtvých aj.). Většina evropských velkoměst a metropolí posílila ochranu frekventovaných míst, v samotné Praze byli k vidění policisté a vojáci v metru, v obchodních domech, a dokonce bylo zrušeno slavnostní rozsvícení vánočního stromu na Staroměstském náměstí.

Za útoky mohli islamisté a z dat můžeme říct, že média často prezentovala téma uprchlictví jako hrozbu.

„Rozvrácená Libye plná zbrojních arzenálů, které nejsou pod kontrolou, je ideálním předpolím pro útok islámských radikálů proti jihoevropským městům. Na starý kontinent se útočníci mají dostat po moři jako uprchlíci.

V propagandistickém materiálu Islámského státu to napsal významný náborář do jeho řad Abú Arhím Libím. Na dokument ve středu upozornil britský deník The Daily Telegraph.“ (<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/362004-utoky-v-krizacke-evrope-islamsky-stat-chce-vyslat-dzihadisty-prestrojene-za-uprchliky.html>)

„Z prohlášení propagandisty Libíma plyne, že Islámský stát má s Libyí své záměry. Válka a chaos z ní pro džihadisty činí ideální bránu do Evropy. Bojovníci džihádu se zkušenostmi z bojišť v Sýrii a Iráku se odtud mají na starý kontinent vydávat na lodích ukryti mezi přistěhovalci, jichž každoročně k evropským břehům ve Středomoří připlouvají statisíce. Jakmile proniknou na evropskou pevninu, mají rozpoutat teror mezi civilisty, ale také zaútočit na cíle námořní dopravy.“ (<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/362004-utoky-v-krizacke-evrope-islamsky-stat-chce-vyslat-dzihadisty-prestrojene-za-uprchliky.html>)

Oba dva úryvky odkazují na propagandistické materiály, přičemž propaganda má za cíl získání veřejnosti pro vlastní zájmy pomocí argumentů, které jsou podávány takovým způsobem, aby skryly svůj přesvědčovací záměr a také fakt, že nemají dostatek důkazů. Propaganda se snaží zkreslit fakta, a tím manipulovat s myšlením a chováním lidí. Fakt, že novináři odkazují na tyto materiály ukazuje, že podávají informace bez ohledu na hodnověrnost a nepodložené důkazy. Odkazování na propagandistické materiály může znamenat, že novinky.cz berou tyto informace jako fakt.

Samotné názvy článků jsou psané takovým způsobem, aby přitáhly pozornost. V mnoha případech titulek neodpovídá obsahu textu článku.

„Největší riziko nákazy od běženců: Nemoci přenosné vzduchem“

„... V rozhovoru Práva to řekl prezident Fóra infekční, tropické a cestovní medicíny Rastislav Maďar, který ovšem poukázal na to, že v zemích, kam proudilo a proudí větší množství migrantů, k žádným problémům nedošlo.“
(<https://www.novinky.cz/domaci/375723-nejvetsi-riziko-nakazy-od-bezencu-nemoci-prenosne-vzduchem.html>)

Článek pokračuje rozhovorem, ve kterém dotazovaný: zmiňuje:

„... když se ale podíváme na evropské země, kam v minulosti směřovali a pořád směřují imigranti z chudých zemí ve velkém, ať už je to Francie, Velká Británie, Německo, nebo skandinávské země, k žádnému dramatickému zhoršení epidemiologické situace tam nedošlo. A to mluvíme o mnohem větším počtu osob, než kolik jich má být umístěno k nám.“
(<https://www.novinky.cz/domaci/375723-nejvetsi-riziko-nakazy-od-bezencu-nemoci-prenosne-vzduchem.html>)

V tomto případě se článek snaží zaujmout pozornost a předat znepokojivou zprávu, že uprchlíci představují další druh nebezpečí. Ti, kteří by si přečetli pouze titulek, se vyděsí při představě exotických nemocí, nicméně při dalším čtení je celé tvrzení vyvráceno a ukáže se, že se žádné nebezpečí neprokázalo.

Během největší vlny uprchlíků, která začala na jaře 2015, psali novináři o neochotě vlády přijímat velké množství běženců. Ovšem také psali o ochotě posílat peníze zemím, které byly touto vlnou nejvíce zatíženy (Řecko, Maďarsko...) nebo na pomoc uprchlíkům do jejich rodných zemí. Média často rozdělovala občany Evropy (nebo ČR) a přicházející uprchlíky (Arabské národnosti) a vytvářela dvě kategorie – „my“ a „oni“.

„Pan prezident vyjadřuje lítost, že se dosud nepodařilo nalézt 30 miliónů na Klokanky, které pečují o české děti, třebaže částka na pomoc imigrantům bude zřejmě řádově vyšší,“ sdělil Ovčáček.

(<https://www.novinky.cz/domaci/376147-pro-ceske-deti-penize-nejsou-ale-pro-imigranty-ano-podivuje-se-zeman.html>)

Užití spojení „české děti“ může vyjadřovat jistou míru xenofobie či nacionalismu, protože je zde jasně popsáné rozdělení na „my“ a „oni“. Toto rozdělení může evokovat, že „náš“ lid si pomoc zaslouží a měl by ji dostat přednostně.

Média také velmi často vyvracela své předchozí zprávy. To může znamenat, že informace, které poskytují čtenářům, nejsou dostatečně ověřené.

„V červenci se předpokládalo, že účet bude 5,6 miliardy eur (151 miliard korun). Tehdy se pracovalo s odhadem, že do země dorazí 450 tisíc migrantů. Berlín ale neustále počty žadatelů o azyl navyšuje. Koncem srpna už odhady hovořily o příchodu 800 tisíc uprchlíků.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/380230-nemecko-zaplati-za-peci-o-bezence-270-miliard-nedavno-se-cekalo-dvakrat-mene.html>)

„Ze statistických čísel prozatím jednoznačně vyplývá, že na Apeniny nedorazil půlmilión, či snad dokonce milión migrantů, jak o tom mluvil ministr Alfano i agentura EU Frontex.“ (<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/375501-do-italie-dorazilo-podstatne-mene-bezencu-nez-urady-tvrdily.html>)

„Mluvčí ministerstva vnitra nechtěl informace médií komentovat a odkázal na potíže při registraci uprchlíků. Připustil ale, že počet lidí, kteří skutečně přijeli, je rozhodně vyšší než oficiální vládní statistiky.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/383685-do-nemecka-uz-prislo-800-000-uprchliku-pise-tisk.html>)

Objevují se také články, ve kterých novináři postupně mění původní záměr. Například, v následujícím článku titulek hlásá velkou sumu, která bude potřebovat pro běžence. O kousek dál se píše, že peníze budou pokrývat sociální náklady spojené s migranty a jejich integraci na pracovním trhu. Ovšem při dalším čtení, se hovoří o lidech hledajících práci, nikoli pouze o migrantech hledajících práci. Úplně na konci je napsáno, že migranti jsou klíčoví, kvůli nedostatku pracovních sil. Titulek článku hlásal další výdaje kvůli migraci, ale jen malý odstavec na konci zmiňuje nutnost migrantů a předpokládané výnosy nejsou uvedeny vůbec.

„Německo potřebuje pro běžence v přepočtu až 89 miliard korun“
(<https://www.novinky.cz/ekonomika/379298-nemecko-potrebuje-pro-bezence-v-prepocctu-az-89-miliard-korun.html>)

„Z peněz by se platily všechny sociální náklady spojené s migranty a jejich integrace na pracovním trhu.“ (https://www.novinky.cz/ekonomika/379298-nemecko-potrebuje-pro-bezence-v-prepocctu-az-89-miliard-korun.html)

„Podle dosavadních prognóz přibude v Německu příští rok 240 až 460 tisíc lidí, kteří budou oprávněni přijímat nějakou formu sociální pomoci. Týkat se to bude především lidí hledajících práci.“
(<https://www.novinky.cz/ekonomika/379298-nemecko-potrebuje-pro-bezence-v-prepocctu-az-89-miliard-korun.html>)

"Na přistěhovalectví jsme totiž odkázaní," dodala. Už dnes podle ní některé regiony Německa pociťují výrazný nedostatek pracovních sil.“
(<https://www.novinky.cz/ekonomika/379298-nemecko-potrebuje-pro-bezence-v-prepocctu-az-89-miliard-korun.html>)

Dalším příkladem této tendence je článek o 10 milionech, které Česko poskytne Srbsku na pomoc s migrační vlnou. Titulek hlásá:

„Česká republika nabídla Srbsku 10 milionů na pomoc s uprchlíky“
(<https://www.novinky.cz/domaci/379335-ceska-republika-nabidla-srbsku-10-milionu-na-pomoc-s-uprchliky.html>)

První dojem vyvolaný touto zprávou je, že se jedná o další peníze pro migranty. V článku se píše, že peníze půjdou hlavně na pomoc policistům, to s migrací souvisí, ale nejedná se o peníze přímo pro uprchlíky. V závěru se ale píše, že Česko chce rozvinout ekonomickou spolupráci se Srbskem a peníze tím pádem nebyly poslány jen kvůli migraci, ale kvůli prohloubení vztahů.

„Podle srbského premiéra Aleksandara Vučiće by peníze měly pomoci zejména policistům, kteří je velmi potřebují.“ (https://www.novinky.cz/domaci/379335-ceska-republika-nabidla-srbsku-10-milionu-na-pomoc-s-uprchliky.html)

„Tématy jednání zástupců obou vlád ovšem nebyly jen otázky migrace, které ale podle všeho rozhovorům dominovaly. Česko podle Sobotky chce Srbsku nabídnout svou pomoc při jeho integraci do EU. A podle Mládka hodlá

rozšiřovat ekonomickou spolupráci. Jen loni představoval český vývoz 398 milionů eur. I proto vládní delegaci doprovází skupina třiceti podnikatelů zejména ze sektorů energetiky, hornictví a dopravní infrastruktury.“
(<https://www.novinky.cz/domaci/379335-ceska-republika-nabidla-srbsku-10-milionu-na-pomoc-s-uprchliky.html>)

Velké množství článků popisuje uprchlíky jako migranty, kteří pouze využívají situace a vstřícného postoje Evropy.

„Vždyť v Afghánistánu je válka už 40 let a v Sýrii zuří občanská válka od roku 2011. Vlna nekontrolovatelné migrace se spustila poté, kdy Evropská unie zmírnila pravidla na přijetí uprchlíků,“ dodal.
(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/378841-migranty-laka-vstricny-postoj-eu-kritizuji-madarsti-analytici.html>)

Takové úryvky naznačují, že uprchlíci neutíkají před válkami, ale využívají volnějších pravidel pro vstup do Evropy.

„Migranti, kteří do Evropy přijíždějí na člunech, sem často míří za lepším životem. A není naší povinností jim toto umožňovat, řekl ve středu Radiožurnálu bývalý prezident Václav Klaus. Migranti podle něj často nejsou těmi nejpotřebnějšími ani nejchudšími lidmi, kteří potřebují pomoc.“
(<https://www.novinky.cz/domaci/374530-klaus-migranti-jsou-hlavne-mladi-muzi-kteri-si-mysli-ze-dostanou-lepsi-zivot.html>)

„Podle mě“ indikuje, že se jedná o přesvědčení pouze jedné osoby. Své tvrzení zde nepodporuje jediným faktem. Také je zde zarážející fakt, že mluví o migrantech přijíždějících na člunech, protože cesta přes moře je jen jednou z mnoha, kterou migranti využívají.

V dalším článku se hovoří o moderní elektronice, kterou dnešní uprchlíci používají.

„V dřívějších dobách se uprchlíci museli na cestu ptát, sledovat kompas nebo se orientovat podle polohy slunce. Moderní uprchlík se však po příjezdu do nové země jen zeptá: „Kde se dají sehnat SIM karty?“ Dnešní uprchlík si přes Skype volá s těmi, co zůstali doma. A když se mu třeba ztratí kamarád, kontaktuje ho přes aplikaci WhatsApp. Moderní komunikační prostředky tak

cestu do Evropy nyní každému usnadňují.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/380208-uprchlik-nove-generace-se-orientuje-pomoci-facebooku-a-gps.html>)

Na první pohled je vidět generalizace. Použití jednotného čísla „dnešní uprchlík“ vyvolává představu reprezentanta celé skupiny, v podstatě by se dalo říct, že všichni dělají totéž bez jakéhokoli rozdílu. Také je tu k vidění bagatelizace celé situace, protože věta „Kde se dají sehnat SIM karty?“, kterou prý po příjezdu uprchlík vyřkne, naznačuje, že uprchlík se zajímá jen o mobil a základní věci, jako je jídlo a přístřeší, jsou až na druhém místě. Stejně tak věta „když se mu třeba ztratí kamarád“ naznačuje, že se jedná o běžnou věc, a to hlavně kvůli slovu „třeba“. V tomto znění to vypadá, že se vlastně nejedná o nic závažného, protože ho prostě kontaktuje prostřednictvím aplikace WhatsApp. Přitom je uprchlická vlna spojena s vysokou úmrtností uprchlíků, s násilím a znásilňováním. O mobilním telefonu se zde píše jako o něčem, co všechny uprchlíky spojuje a usnadňuje jim cestu, přitom moderní telefony mají mnoho nevýhod jako například malou výdrž baterie, signál není všude dostupný, a navíc se velmi snadno rozbijí.

„Migranti jsou podle jeho slov častěji nespokojení se svým umístěním, takže také „stávkují“, protože se jim nelíbí ubytování, anebo si stěžují, protože jim nechutná jídlo.“ (<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/382312-nemuzete-si-delat-co- chcete-vzkazal-imigrantum-v-nemecku-ministr-vnitra.html>)

Výrok „nespokojení se svým umístěním“ naznačuje, že se mohli chtít svézt na migrační vlně, a tím se dostat do své vysněné země, kde by třeba mohli dostávat vyšší dávky od státu a měli lepší životní standart. Výraz, že se jim nelíbí ubytování, by se dal chápat jako rozmazlenost, ale vyšly mnohé články, ve kterých se psalo o nelidských podmínkách (např. <https://www.novinky.cz/domaci/380795-cesko-drzi-uprchliky-v-nehumannich-a-ponizujicich-podminkach-kritizuji-aktiviste.html>), ve kterých jsou uprchlíci drženi, tady ovšem není objasněno, jak jejich ubytování vlastně vypadá.

Velká část článků popisuje uprchlíky jako oběti, které se jen snaží utéct před válkami.

„Italská pobřežní stráž v pondělí zachránila 144 lidí a zahájila rozsáhlé pátrání. Žádní další přeživší se však nenašli a neobjevila se ani jejich těla kromě devíti,

kteřá byla vyzvednuta už počátkem týdne. „Mezi zachráněnými bylo několik dětí,“ řekl zástupce britské charity Michele Proseri.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/svet/367019-u-libye-se-potopila-lod-s-uprchliky-az-400-jich-utonulo.html>)

Tento článek informuje o tragédii, která se stala ve Středozezním moři, a při které zahynulo kolem 400 lidí. Pobřežní stráž zahájila rozsáhlé pátrání, slovem „rozsáhlé“ demonstrují fakt, že se jednalo o velkou akci, a bylo vynaloženo značné úsilí při snaze najít přeživší. Nakonec je zmíněno, že bylo zachráněno několik dětí. Nepíše se zde, jestli byly zachráněny nějaké ženy nebo jestli se podařilo zachránit starší uprchlíky. Na děti se zde odkazuje, protože v lidech vyvolávají soucit, a když se jedná o děti, obecně se vynakládá větší úsilí a často mají přednost před ostatními. Tendence zmiňovat děti se objevuje relativně často.

„Policie v Maďarsku zadržela tři převaděče, kteří měli zavinit smrt sedmi desítek běženců objevených v odstaveném autě na dálnici v Rakousku.

Potvrdila to rakouská policie, ačkoliv ta maďarská hovoří o čtyřech zadržěných. Mezi sedmi desítkami mrtvých byly i ženy a děti. Vyšetřovatelé vyloučili, že by oběti byly z Afriky. Média hovoří o tom, že se zřejmě jednalo o běžence z válečné Sýrie.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/378951-mezi-mrtvymi-uprchliky-v-chladirenskem-aute-byla-i-dvouleta-holcicka.html>)

Samotný titulek tohoto článku zní „Mezi uprchlíky v chladírenském voze byla i dvouletá holčička“. V článku se píše o sedmdesáti mrtvých a vedle toho jsou samostatně zmíněny ženy a děti. V titulku ovšem vyzdvihli fakt, že zde bylo i tělo dvouleté dívky, opět se zde snaží o vzbuzení soucitu, především zdůrazněním nízkého věku.

„Pohnou drastické fotky utopeného syrského dítěte Evropou? ptají se média“
„Svět obletěly šokující fotografie mrtvého chlapce ze Sýrie, který se s nejméně 12 dalšími lidmi včetně svého bratra utopil cestou na řecký ostrov Kos. Tělo tříletého Ajlana vyplavilo moře na pláži v Turecku nedaleko města Bodrum.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/379481-pohnou-drasticke-fotky-utopeneho-syrskeho-ditete-evropou-ptaji-se-media.html>)

Další článek vznikl po pořízení fotografie utopeného tříletého dítěte. Přestože počet utopených uprchlíků je vysoký, média se snaží apelovat na Evropany fotografií jediného dítěte. Stejně jako při zobrazování hladovějících, samotné dítě, buď mrtvé nebo trpící, vzbuzuje beznaděj a ukazuje drastičnost situace. Tady je situace ještě zdůrazněna použitím přídavného jména „šokující“. V článku se také píše, že se fotografie rozšířila nejdříve na sociálních sítích a až potom se světové deníky rozhodly ji publikovat. Sociální sítě utvářejí názory mnohých, převážně mladých lidí, tak je možné, že fotografie byla otištěna z čistě sobeckých důvodů, kvůli zvýšení čtivosti.

„Snímky se rychle rozšířily po sociálních sítích, načež se je rozhodly publikovat i redakce významných novin.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/379481-pohnou-drasticke-fotky-utopeneho-syrskeho-ditete-evropou-ptaji-se-media.html>)

„Přístup některých východoevropských zemí k imigrantům je skandální, prohlásil francouzský ministr zahraničí Laurent Fabius v rozhovoru pro rozhlasovou stanici Europe 1, televizi RTL a list Le Monde. Svou kritiku namířil na Maďarsko, které v sobotu dokončilo žiletkový plot na hranicích se Srbskem a do listopadu ho chce vyhnat do výšky čtyř metrů. Fabius prohlásil, že Budapešť nerespektuje evropské hodnoty.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/379100-pristup-vychodni-evropy-k-imigrantum-je-skandalni-rozciluje-se-sef-francouzske-diplomacie.html>)

V tomto článku francouzský ministr vyjadřuje svoji kritiku jiných zemí. Používá slovo „skandální“, přičemž slovo skandál znamená veřejnou ostudu a dané chování společnost označuje za nepřijatelné. Ve své kritice dále zmiňuje, že nejsou respektovány evropské hodnoty. Ovšem nevysvětluje, o jaké hodnoty se jedná. Patří mezi ně také otázka bezpečnosti a pokud Maďarsko považuje postavení žiletkového plotu za ochranu, dá se říci, že evropské hodnoty respektuje.

Následující článek opět předkládá domněnky jako fakta. Titulek hlásá:

„V podpalubí přeplněné lodi Lampedusy se udusilo 40 lidí“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/svet/377785-v-podpalubi-preplnene-lodi-u-lampedusy-se-udusilo-40-lidi.html>)

Ovšem hned za tím následuje odstavec, který uvádí, že byla nalezena těla 40 lidí, ale žádné další informace k tomu podané nebyly. Udušení je pouhý odhad, který nebyl nikým potvrzený, ale název článku tuto informaci přesto obsahuje.

„Námořnictvo potvrdilo agentuře ANSA počet obětí, ale neposkytlo další podrobnosti. Zřejmě se udusili v podpalubí.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/svet/377785-v-podpalubi-preplnene-lodi-u-lampedusy-se-udusilo-40-lidi.html>)

Zdůrazňování dramatickosti situace je vidět v následujícím článku.

„Když jsou migranti nuceni přecházet z jedné země do druhé a nikdo jim neposkytne přístřeší, „to je nevyřešený konflikt, to je válka, tomu se říká vražda“, uvedl papež. Vyzval mladé lidi, aby v této souvislosti pamatovali zejména na uprchlíky z etnické menšiny Rohingů, pocházející z Barmy a Bangladéše.“ (<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/377152-nepomoci-uprchlikum-ve-treti-svetove-valce-je-vrazda-zastal-se-migrantu-papez.html>)

„Nikdo“ je zde použito pro vyvolání pocitu viny. Stejně tak termín „vražda“. Vražda je zločin, který je vykonán s úmyslem zabít. V této situaci se totiž nejedná ani o zabití (při zabití dojde k usmrcení člověka, ale z určitého omluvitelného důvodu). Toto slovo je použito, kvůli své síle, vražda v lidech vyvolá pocit strachu, obvinění z vraždy vyvolá pocit viny a snahu tuto vinu ze sebe setřást. Dále vyzývá „mladé“ lidi. Mladými jsou označováni lidé ve věku 18-30 let. V té době většinou hledají „smysl svého života“, hlavními cíli bývají vzdělání, osamostatnění, a mimo jiné je to ideální věk na zkoušení nových věcí. Je možné, že apelováním na mladé lidi se snaží podnítit jejich touhu zažít něco nového. Je zarážející, že se novináři rozhodli odkazovat na proslov papeže, který vyzývá k pomoci uprchlíkům. Je možné, že úryvky z proslovu papeže použili proto, že se snaží apelovat na duchovní stránku člověka. Je zde vidět jasný protiklad – zmiňovaní politikové jsou většinou proti přijímání uprchlíků, ale církve je pro, přičemž podle statistického úřadu je v České republice přibližně 60% obyvatel bez vyznání (ateisté), čili proslov papeže většinu lidí zřejmě nepřesvědčí.

Mezi lidmi je islám často považovaný za radikální náboženství, který nutí věřící dodržovat přísná pravidla. Islámská kultura je značně odlišná od té naší, a to jasnou genderovou nerovností, zákazy věcí, která nám připadají normální (například

povinnost se zahalovat) apod. Média často poukazují na tyto odlišnosti a také vyzdvihují spojitost islámu a terorismu.

„Islám a zejména jeho radikální verze se snaží podrobit všechny nevěřící a buď je přinutit ke konverzi k islámu, nebo z nich učinit otroky,“ uvedl dále Zeman.“ Propagandisté Islámského státu podle něho myšlenkově žijí ve 14. století, ale mají k dispozici sociální sítě. „To je ta výbušná směs,“ doplnila hlava státu.“ (<https://www.novinky.cz/domaci/363324-dve-miliardy-muslimu-mohou-porazit-euroamerickou-civilizaci-rekl-zeman.html>)

V tomto článku se tvrdí, že islám nutí buď ke konverzi nebo z lidí dělá otroky. Použití buď/nebo nedává prostor pro jiné možnosti. V podstatě je zde řečeno, že islám nedokáže tolerovat jiná náboženství a není možné žít vedle něj. Také zde obviňuje islám, ne islamisty čili vinu klade na celý koncept náboženství, a ne na věřící, kteří si víru vykládají po svém. Mluví zde o „výbušné směsi“. Je otázkou zda, tento výrok použil jako narážku na terorismus, ke kterému se pojí časté výbuchy a odpalování sebevražedných atentátníků, nebo zda se jedná o pouhou náhodu a prezident chtěl pouze říct, že se jedná o nebezpečnou kombinaci.

V dalším článku je zaznamenám rozhovor s ministrem vnitra Chovancem. Na otázku reportéra, zda mají naše bezpečnostní složky muslimy pod kontrolou odpověděl:

„Muslimskou komunitu máme po bezpečnostní stránce zmapovanou velice dobře a zprávy z našich bezpečnostních složek za poslední dny, i po útocích v Paříži, nezaznamenaly žádnou radikalizaci, žádné schvalování toho, co se tam stalo, spíš naopak. Čili dnešní muslimská komunita v ČR nepředstavuje problém, ale obávám se, že to může výrazně změnit migrační vlna. Zatím není důvod se obávat.“ (<https://www.novinky.cz/domaci/387051-chovanec-muslimove-u-nas-nejsou-problem-migracni-vlna-to-vsak-muze-zmenit.html>)

Říká, že muslimská komunita neschvaluje útoky v Paříži, ani nedochází k radikalizaci. Říká, že po kontrole ze strany bezpečnostních složek vyšlo najevo, že muslimové u nás neznamenají problém. Hned na to dodává vlastní názor, nepodložený jakýmkoli fakty, „obávám se, že to může výrazně změnit migrační vlna“. Vyjadřuje

zde vlastní obavu. Tím dává najevo, že přestože bezpečnostní složky celou situaci prověřily a vyvrátily možnost nebezpečí, on sám, jako jednotlivec, je na pochybách. Svoji odpověď končí větou „zatím se není důvod obávat“. Tím se snaží vyvolat relativní pocit klidu, protože nyní jsme v bezpečí, ovšem slovo „zatím“ naznačuje, že v budoucnu se situace může změnit.

V dalším článku je vidět, že Česko je ochotné přijímat uprchlíky, ovšem ne ty z islámských zemí.

"Naprostou souhlasím s imigrační politikou naší vlády, která je založena na zásadě, že uprchlíkům je třeba pomáhat na jejich území a nikoliv je vozit do zcela odlišného kulturního prostředí. Nehledě na to, že se mezi nimi mohou vyskytovat i džihádisté, kteří nám vyhodí do povětří Pražský hrad," uvedl Zeman. Prezident podotkl, že výjimku učinil pouze v případě ukrajinských Čechů, za které se přimluvil. "Tam se jedná řádově o tisícovku lidí, kteří jsou ochotni a schopni pracovat a kteří nežádají sociální dávky. Myslím si, že taková imigrace je užitečná," řekl. (" (<https://www.novinky.cz/domaci/369545-uprchlikum-pomahejme-v-jejich-zemich-podporil-zeman-vladu.html>)

Hned na začátku zmiňuje, že není rozumné uprchlíky vozit do jiného kulturního prostředí. V tomto podání se může zdát, že jde o pomoc uprchlíkům, protože jinak by mohli zažít kulturní šok. Ale hned v následující větě celou situaci obrátí, když řekne „mohou se mezi nimi vyskytovat džihádisté, kteří nám vyhodí do povětří Pražský hrad“. Tím pádem z toho vyplývá, že nejde o uprchlíky a jejich hodnoty, nýbrž o nás a naši bezpečnost. „Mohou se mezi nimi vyskytovat džihádisté“ vyjadřuje pouhou možnost, či obavu, a odkaz na Pražský hrad, jeden z nejvýraznějších symbolů České republiky, může vyvolat strach o naše kulturní dědictví. Dále říká, že migranty z Ukrajiny je užitečné přijímat, protože budou pracovat a nepobírat sociální dávky. Tím naznačuje, že uprchlíci z islámských zemí, chtějí pouze čerpat peníze od státu a nijak nepřispívat. V tom je naprosto jasně vidět rozlišení na „my – Evropani“ a „oni – muslimové“ a také stereotypy, podle kterých muslimové chtějí jen využít situaci a utéct do země, kde nebudou muset nic dělat a dostávat za to peníze. Dále se v článku píše, že počet přijatých Ukrajinců je přibližně tisíc, ale počet odmítnutých uprchlíků z islámských zemí je 520. z toho by se dalo odvodit, že nejde o počet přijímaných lidí, nýbrž o to, ze kterých zemí pocházejí a jaké náboženství vyznávají.

„Český podíl na programu přesídlení 20 000 lidí ze třetích zemí do EU by podle podkladových materiálů Evropské komise měl být 2,63 procenta, tedy přes 520 lidí.“ (<https://www.novinky.cz/domaci/369545-uprchlikum-pomahejme-v-jejich-zemich-podporil-zeman-vladu.html>)

V podobném duchu se nese i následující článek:

„Katoličtí biskupové českých a moravských diecézí nabídli vládě pomoc s migranty, kteří jsou v ohrožení života. Spočívá ve výzvě farnostem, aby po dohodě s místními samosprávami přijaly mezi sebe rodiny křesťanských běženců. Do spolupráce by měly být také zapojeny místní charity.“ (<https://www.novinky.cz/domaci/374232-biskupove-nabizeji-statu-pomoc-s-prijetim-krestanskych-migrantu.html>)

I tady je vidět ochota lidem uprchlíkům pomáhat, ale pouze pokud se nejedná o muslimy.

"Vychází to z obecného pocitu solidarity, který je vlastní každému člověku a na kterém je založeno i mezinárodní soužití. Všichni vidíme, že situace se jak v Maghrebu, tak na Předním východě, ale i na ukrajinsko-ruské hranici dramaturgizuje, množství lidí hledá vlastní útočiště a pomoc. Toto je naše povinnost," řekl v sobotu novinářům kardinál Dominik Duka.“ (<https://www.novinky.cz/domaci/374232-biskupove-nabizeji-statu-pomoc-s-prijetim-krestanskych-migrantu.html>)

Popisuje, že lidé potřebují pomoc a naši povinností je jim pomáhat, ale přesto zde uplatňuje dvojí metr: budeme sice pomáhat, ale pouze křesťanům.

„V reklamním e-mailu tohoto obchodu je zobrazena fotografie muslimských žen a mužů procházejících lesem a pod ní text „obranných prostředků není nikdy dost, ať se nám to líbí, nebo ne – migranti jsou tady“. Ten provozovatelé tohoto e-shopu doplnili svým vyjádřením: „Nechceme nikoho házet do jednoho pytle – všichni špatní nejsou. Nebezpeční jedinci se ale vždycky najdou. Dobrý obranný prostředek v těchto dnech přijde vhod.“

(<https://www.novinky.cz/domaci/377560-obchod-vydelava-na-strachu-z-uprchliku.html>)

Tento článek píše o tom, jak někteří obchodníci vydělávají na strachu z uprchlíků. Větou „ať se nám to líbí, nebo ne“ dává najevo, že se nestaví ani na jednu stranu a bere na vědomí, že existují dva názorové tábory. Ovšem vezmeme-li v potaz fakt, že se jedná o reklamu na obranné prostředky, je jasné, na kterou stranu se přiklání. Prakticky tím naznačuje, že muslimové jsou nebezpeční, a proto je nutné se zásobovat obrannými prostředky. Dále říká, že nechce házet všechny do jednoho pytle, a že dobrý obranný prostředek přijde vhod. Použitím idiomu „házet do jednoho pytle“ dává najevo, že nechce generalizovat, ale navazující větou „nebezpeční jedinci se vždycky najdou“ přeci jenom generalizuje. Samotné použití hovorového jazyka může být chápáno jako snaha oslovit „obyčejného člověka“.

7.1 Lingvistická analýza

V textech se opakovaně vyskytují určité gramatické a jazykové formy a každý z těchto příkladů užití jazyka souvisí s tím, jak je migrační vlna médií vytvářena.

Ve velkém počtu jsou používány hyperboly (nadsázky), pro zveličování jednotlivých situací.

„Rostoucí počet uprchlíků, kteří v posledních měsících míří zejména z Afriky do Evropy, se začal nepříjemně dotýkat i českých dopravců, kteří jedou z Calais na Britské ostrovy. Francouzský přístav je doslova v obležení migrantů toužících se dostat za pomoci některého z kamiónů přes kanál La Manche. Uprchlíci jsou přitom stále agresivnější a byl zaznamenán i případ napadení řidičů. O tristní situaci v úterý informovalo sdružení dopravců Česmad Bohemia.“ (<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/371209-nase-kamiony-jsou-v-oblezeni-agresivita-uprchliku-roste-stezuji-si-cesti-ridici-ve-francii.html>)

Použitím příslovce „doslova“ se popisovaná situace jeví velmi závažně, nicméně taková slova se často používají pro zveličování významu, jedná se tedy o hyperbolu. Další příklad zveličování je možno ukázat na příkladu věty „uprchlíci jsou stále agresivnější a byl zaznamenán i případ napadení...“ Věta říká, že byl

zaznamenán pouze jeden takový případ, přičemž není řečeno, zda se jednalo o útok, který by způsobil vážná zranění nebo jestli se jednalo o pouhé strčení do řidiče. Jedná se tedy o hyperbolu, protože celá situace je zveličována, není podložena důkazy a je zde snaha o zdůraznění subjektivní závažnosti.

„Bezprostřední příčinou nepokojů byl incident Syřanů a Iráčanů s afghánskými migranty v jednom z uprchlických táborů. Proti násilnostem zakročila řecká policie, která začala bez rozlišení všechny přistěhovalce bít. Tři lidé byli podle řeckých lékařů ošetřeni v nemocnici.“
(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/372428-na-ostrove-lesbos-se-vzbourili-migranti.html>)

V článku se píše, že policie začala bít bez rozlišení všechny přistěhovalce. Jedná se o další hyperbolu, protože není pravděpodobné, že by policisté chodili po celém areálu a byli do naprosto každého.

Další, často používaná jazyková forma je domněnka.

„Z prohlášení propagandisty Libíma plyne, že Islámský stát má s Libíí své záměry. Válka a chaos z ní pro džihádisty činí ideální bránu do Evropy. Bojovníci džihádu se zkušenostmi z bojišť v Sýrii a Iráku se odtud mají na starý kontinent vydávat na lodích ukryti mezi přistěhovalci, jichž každoročně k evropským břehům ve Středomoří připlouvají statisíce. Jakmile proniknou na evropskou pevninu, mají rozpoutat teror mezi civilisty, ale také zaútočit na cíle námořní dopravy.“ (https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/362004-utoky-v-krizacke-evrope-islamsky-stat-chce-vyslat-dzihadisty-prestrojene-za-uprchliky.html)

V článku je použito sloveso „mají“ (mají se vydávat, mají rozpoutat) což indikuje pouze možnost hrozby uskutečnit. Pokud by věta zněla: „...odtud se budou každoročně vydávat k evropským břehům...“ bylo by jasné, že se jedná o danou věc, ale protože novinář použil sloveso „mít“ v příslušném tvaru, jedná se o pouhou domněnku.

„Pan prezident vyjadřuje lítost, že se dosud nepodařilo nalézt 30 miliónů na Klokánky, které pečují o české děti, třebaže částka na pomoc imigrantům bude zřejmě řádově vyšší,“ sdělil Ovčáček.

(<https://www.novinky.cz/domaci/376147-pro-ceske-deti-penize-nejsou-ale-pro-imigranty-ano-podivuje-se-zeman.html>)

„Bude zřejmě řádově vyšší“, „zřejmě“ naznačuje pouhou možnost či předpoklad a „řádově“ v matematice znamená stejnou veličinu (podle slovníku českého jazyka). Slovo řádově bývá (stejně jako v tomto případě) používáno chybně a podle definice pak taková věta nedává smysl. Jedná se tedy o další domněnku.

Také jsou v hojném množství používána deminutiva (zdrobněliny).

„Mezi uprchlíky v chladírenském voze byla i dvouletá holčička“.

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/378951-mezi-mrtvymi-uprchliky-v-chladirenskem-aute-byla-i-dvouleta-holcicka.html>)

Je zde použito slovo „holčička“ místo klasického „dívka“ či „děvče“.

Zdrobněliny jsou doprovázeny pozitivními konotacemi, používají se pro vyjádření malých rozměrů, ale také pro vyjádření citového vztahu.

Často je také používán trpný rod, díky kterému se pak daná věc jeví jako obecně přijímaná pravda.

„Lars Lokke Rasmussen (51) vykreslil dostatečně dramatický obraz. „Přiliv uprchlíků musí být zbrzděn. Bezodkladně a důrazně,“ varoval lídr dánské opozice a šéf liberální strany Venstre. Jinak se podle něho Dánsko stane semeništěm paralelních světů, vyrostou další ghetta, rozmůže se zločinnost.“

(<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/372654-zastavte-priliv-uprchliku-jinak-vyrostou-dalsi-ghetta-zni-z-predvolebniho-danska.html>)

Trpný rod je mluvnická kategorie, ve které není podnět původcem děje, ale je pasivní. Konatelem je tedy někdo jiný a podnět je tím pouze zasažen, popřípadě není vůbec známý. „Přiliv uprchlíků musí být zbrzděn“ v této větě na nikoho neukazuje, neříká, kdo má tento „přiliv“ zastavit, pouze říká, že je to potřeba. Tím se může řečník jistým způsobem chránit, protože řekne vlastní názor, řekne, že je určitá věc potřeba změnit, ale neobviní nebo do situace nevtáhne někoho přímo.

7.3 Ideologický přesah

Role moci je velmi důležitá, protože skrze ni může diskurz ovlivňovat, subjekty, vztahy mezi nimi, vědění a názory. V politice jde o dosažení určitých cílů, a to za použití

různých prostředků. Proto fakt, že jsou někteří politici zmiňováni častěji může znamenat, že se jedná o snahu dosáhnout určitého cíle.

Nejčastěji citovanými politiky jsou Bohuslav Sobotka, Miloš Zeman a Milan Chovanec. Všichni tři jsou členy ČSSD, tedy levicové strany. Mezi základní rysy levicové strany patří mimo jiné rovnost, bratrství, náboženská rovnost a hájení práv středních a nižších vrstev. Přesto, Miloš Zeman přijetí uprchlíků odmítá (ale s přijetím uprchlíků z Ukrajiny souhlasí) - <https://www.novinky.cz/domaci/376563-nikdo-vas-nezval-vzkazal-zeman-uprchlikum.html>, Milan Chovanec je vnímá jako potenciální nebezpečí <https://www.novinky.cz/domaci/387051-chovanec-muslimove-u-nas-nejsou-problem-migracni-vlna-to-vsak-muze-zmenit.html>, a Bohuslav Sobotka je naopak pro jejich přijetí <https://www.novinky.cz/domaci/387269-sobotka-nebezpeci-predstavuji-teroriste-ne-uprchlici.html>. Přestože všichni patří do jedné politické strany, tudíž by měli zastávat podobné názory, v tomto ohledu se velmi liší.

Z pravicových stran je citovaný Václav Klaus, který je členem ODS, tedy pravicové strany, a je silně proti jakémukoli přijímání <https://www.novinky.cz/domaci/374530-klaus-migranti-jsou-hlavne-mladi-muzi-kteri-si-mysli-ze-dostanou-lepsi-zivot.html>, a také Andrej Babiš, člen hnutí ANO (podle Andreje Babiše se jedná o pravicovou stranu se sociálním cítěním, zdroj: [echo24.cz](https://www.echo24.cz)) je proti přijímání a pro uzavírání hranic <https://www.novinky.cz/domaci/379170-z-uprchliku-muze-tezit-babisovo-ano.html>.

Levicoví politici jsou zmiňováni nejvíce. Je možné, že se tak děje, protože stojí v čele vlády (premiér a prezident) nebo se média snaží podporovat nacionalismus, který je v Evropě hodně silný, a citováním politiků, kteří s přijímáním uprchlíků nesouhlasí, se ho snaží podnítit a v lidech vyvolat nesouhlas s příchodem cizí a velmi odlišné kultury. Drtivá většina citovaných politiků nechce pouštět uprchlíky do naší země, ale jsou jim ochotni posílat peníze a pomáhat jim v jejich rodných zemích. Zůstává však otázkou, zda si opravdu stojí za svými názory nebo zda se snaží využít strachu, který vyvolávají teroristické útoky, a zvýšit tím svoji popularitu.

8. Souhrn analytické části

Z analytické části vyplývá, že jsou uprchlíci popisováni především v negativních souvislostech. O migrantech mluví jako o „uprchlické vlně“, čímž je zbavují „lidskosti“ a

přirovnávají je k přírodnímu živlu, k mase bez tváří. Když se o nich pak nepřemýšlí jako o lidech, je snadné je odmítat a vidět je jako pouhý problém, a ne jako jednotlivé lidské bytosti, které hledají pomoc. Také je zde vidět kategorizování, a to hned na několika příkladech. Jako první je velmi často používaná kategorie „my“ a „oni“. Tím dávají média jasně najevo, že uprchlíci jsou jiní než „my“. Další rozdělení je na „křesťany“ a „muslimy“ a na „Slovany“ a „Araby“. V podstatě se snaží za každou cenu ukázat, že jsou uprchlíci jiní, čímž podněcují xenofobii.

Články mluví o ohromných výdajích, které je, nebo v blízké budoucnosti bude, potřeba vynaložit na migranty, ale o možných výnosech (růst HDP, možnost doplnit nedostatek pracovníků na trhu – zdroj: byznys.ihned.cz) se buď nezmiňují vůbec nebo pouze okrajově. Velmi často bývá zmiňována bezpečnost. Přestože je Česko jedním z nejbezpečnějších států na světě a místní muslimská komunita teroristické útoky odsuzuje, neustále se objevují články, které popisují možná nebezpečí. Otázka nebezpečí se velmi často objevuje v článcích, které obsahují rozhovory nebo citace především levicových politiků (např. Milan Chovanec, Miloš Zeman...). V souvislosti s levicovými politiky bývá také zmiňováno, že uprchlíci jsou pouze paraziti, kteří chtějí využít situace a žít na úkor jiných. V tomto ohledu bývá citován především prezident Zeman, ovšem z analýzy vyšlo, že daní politici říkají pouze své názory, které nemají ničím podložené.

Z analýzy také vyšlo najevo, že novináři často uvádějí informace, které pocházejí z neověřených zdrojů a v některých případech je záhy vyvracejí. Také mají tendenci „přehánět“ vážnost situace a z obyčejné věci se v jejich podání často stává skandál.

Podávají také informace o uprchlících, kteří cestu nepřežili, nebo se kterými se na místě zacházelo jako se zvířaty, ale počet těchto článků je v porovnání s ostatními zanedbatelný.

Pokud by čtenář čerpal informace o migrační vlně pouze z článků, které vyšly na novinky.cz je velmi pravděpodobné, že by migranty viděl jen jako nesmírnou masu lidí hrnoucí se do Evropy, která stojí peníze a ohrožuje jak bezpečnost, tak kulturu v Evropě.

9. Závěr

Tato bakalářská práce se věnovala analýze diskurzu uprchlické vlny za rok 2015. Její podstatou bylo zkoumání mediálního obrazu, který vytvářel český internetový portál novinky.cz. Z analýzy vyšlo najevo, že jsou uprchlíci popisováni především jako konzumenti peněz a jako potencionální nebezpečí pro Evropu. Média se soustředila převážně na problémy související s příchodem migrantů, ale o pozitivích se zmiňovala pouze okrajově. Jen velmi málo článků propojuje migrační vlnu se situací na blízkém východě. Migranti jsou popisováni jako přítěž, ale málokdy se v této situaci mluví o tom, co je k migraci vedlo. V teoretické části jsem popsala situaci ve zdrojových zemích (zvláště jsem se zaměřila na Irák a Sýrii, tyto dvě země jsem mimo jiné vybrala proto, že právě z nich pocházelo v posledních dvou letech nejvíce žadatelů o azyl v České republice) a z uvedených faktů vyplývá, že jsou občané prakticky v neustálém ohrožení života, a to nejen ze strany teroristických skupin. Také se jen velmi málo hovoří o tom, že migranti nemívají přístup k zahraničním zprávám a tím pádem neví, že v Evropě nejsou vítáni. Ve válkou zmítaných zemích mnohdy přišli o všechno, o rodinu, o peníze, o domov, dokonce i o možnost si nějakým způsobem vydělávat. Pokud by zůstali v rodných zemích čeká je buď živoření nebo smrt. Snaha o přežití je lidskou přirozeností, proto se vydávají na nebezpečnou cestu pryč, přitom nemají jistotu, zda se ze země vůbec dostanou, a pokud ano, tak zda se do Evropy dostanou živí. Média o tom píše jako o problému, přitom v minulosti byla hromadná migrace běžnou záležitostí, a i v dnešní době přináší řadu pozitiv, ať už se jedná o možný růst ekonomiky nebo o jiný způsob myšlení, kteří s sebou migranti přinášejí, a který vede k rozvoji v nejrůznějších odvětvích. Navíc Česká republika dlouhodobě přijímá občany např. z Ukrajiny a z Vietnamu, kteří nachází uplatnění na pracovním trhu a stávají se součástí české společnosti.

Z analýzy mimo jiné vyplynulo, že články nejednou obsahovaly nepravdivé informace (mnohdy z neověřených zdrojů). Také je tendence předkládat názory jednotlivých osob, které nejsou ničím podložené, a tím pádem by se dalo říct, že jsou irelevantní.

V Evropě je silně zakořeněný nacionalismus (v minulosti vedl k mnoha válkám), a tak se velmi často objevuje rozdělení na „my“ a „oni“. Toto rozdělení je snad nejvíce vidět v souvislosti s penězi a s náboženstvím. Hodně článků odkazuje nebo přímo cituje politiky, kteří jsou ochotni přijímat migranty z jiných slovanských zemí, ale o migranty z arabských zemí zájem nemají. Mluví o rozdílné kultuře a o neochotě pracovat, ale opět se jedná pouze o domněnky a o generalizaci. Některé země (např. Dubaj) jsou domovem prakticky jenom imigrantů, a přesto se jedná o velmi vyspělé a bohaté státy. V České republice se dříve podobně nahlíželo na imigranty z Vietnamu, a přesto jsou dnes nedílnou součástí ekonomiky.

Často se píše o teroristech, kteří se do Evropy dostanou spolu s uprchlíky. Toto riziko tu samozřejmě je, ale jak ukázala minulost, teroristé se do celého světa dokážou dostat všemožnými způsoby. Je také potřeba brát v potaz, že například Islámský stát se z velké části skládá ze zahraničních bojovníků, a to mimo jiné i z Evropanů a z Američanů, takže ne vždy přicházejí teroristé z ciziny.

Z teoretického hlediska má migrace jak pozitiva, tak negativa. Existuje mnoho teorií migrace, někdy je způsobena poptávkou a nabídkou na trhu, jindy akumulací kapitálu ... a v tomto případě je způsobena snahou minimalizovat rizika.

10. Použitá literatura

- Bade, K. (2005). *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha: Lidové noviny.
- Barša P, Baršová A. (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, s. 267-278.
- Cockburn, P. (2015). Refuge crisis: Where are all those people coming from and why? [online] In: *Independent.co.uk* [cit. 2017-04-03] Dostupné z <http://www.independent.co.uk/news/world/refugee-crisis-where-are-all-these-people-coming-from-and-why-10490425.html>
- Collier, P. (2017). *Exodus: Jak migrace mění náš svět*. Praha: Libri, s. 11-108.
- DRBOHLAV, D. (1990). Migrační motivace, regionální a sídelní preference obyvatelstva – teoretická východiska v československé a zahraniční literatuře. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, [online] 26(5), str. 358-374 [cit. 2017-06-25]. Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/41130638>
- Drbohlav, D. (2010). *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Henig, D. Migrace *AntropoWebzin.cz* [online] 2-3/2007 str. 35-41 [cit. 2017-05-29] Dostupné z http://www.antropoweb.cz/media/webzin/AntropoWEBZIN%202-3_2007.pdf
- Hermann, R. (2016). *Konečná stanice – Islámský stát?: selhání státu a náboženská válka v arabském světě*. Praha: Academia.

- How did it come to this? (2014) [online] In: *economist.com* [cit. 2017-03-20]
Dostupné z <http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21604627-crisis-iraq-has-roots-going-far-back-history-recently-folly>

- Iraq civil war 2015. (2016) [online] In: *globalsecurity.org* [cit. 2017-03-20] Dostupné z <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/iraq-civil-war-2015.htm>

- Schneiderová, S. (2016). *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Karolinum.

- Syrian President Bashar al-Assad: Facing down rebellion (2015) [online] In: *bbc.com* [cit. 2017-03-22] Dostupné z <http://www.bbc.com/news/10338256>

- That it should come to this. (2015) [online] In: *economist.com* [cit. 2017-03-27]
Dostupné z: <http://www.economist.com/news/briefing/21638123-four-year-descent-arab-spring-factional-chaos-it-should-come>

- The long birth of Islamic state. (2017) [online] In: *economist.com* [cit. 2017-06-23]
Dostupné z <http://www.economist.com/news/books-and-arts/21721625-motives-and-methods-islamist-violence-long-birth-islamic-state>

- The many names of ISIS (also known as IS, ISIL, SIC and Dais'h). (2014) [online] In: *economist.com* [cit. 2017-04-17] Dostupné z <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2014/09/economist-explains-19>

- Trčka, M. (2017). Migrace, morální panika a média [online] In: *migraceonline.cz* [cit. 2017-06-03] Dostupné z <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/migrace-moralni-panika-a-media>

- Two Arab countries fall apart. (2014) [online] In: *economist.com* [cit. 2017-04-28]
Dostupné z <http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21604230-extreme-islamist-group-seeks-create-caliphate-and-spread-jihad-across>

- Vašát, P. Kritická diskurzivní analýza: sociální konstruktivismus v praxi. *AntropoWebzin* [online] 2-3/2008, s. 102 [cit. 2017-04-29] Dostupné z <http://www.antropoweb.cz/webzin/index.php/webzin/article/view/167/167>

- Vávra, M. (2008). *Diskurz a diskurzivní analýza v sociologii. In: Soudobá sociologie II, (Teorie sociálního jednání a sociální struktury)*. Praha: Karolinum.

- What is 'Islamic State'? (2015) [online] In: *bbc.com* [cit. 2017-04-19] Dostupné z <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144>

- Why is there a war in Syria? (2017) [online] In: *bbc.com* [cit. 2017-06-22] Dostupné z <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35806229>